

UNIVERZITA PALACKÉHO V OLOMOUCI

PEDAGOGICKÁ FAKULTA

Ústav pedagogiky a sociálních studií

Diplomová práce

Ing. Jaromír Beneš

Důsledky absence volnočasových aktivit dospělých v době pandemie viru SARS
CoV-2

Olomouc 2021

vedoucí práce: Mgr. Tereza Buchtová, Ph.D.

Anotace

Typ závěrečné práce:	Diplomová práce
Název práce:	Důsledky absence volnočasových aktivit dospělých v době pandemie viru SARS CoV-2
Název práce v AJ:	Consequences of the absence of leisure activities of adults during the SARS CoV-2 pandemic
Datum zadání:	2021-02-28
Datum odevzdání:	2021-07-02
VŠ, fakulta, ústav:	Univerzita Palackého v Olomouci Pedagogická fakulta Ústav pedagogiky a sociálních studií
Autor práce:	Ing. Jaromír Beneš
Vedoucí práce:	Mgr. Tereza Buchtová, Ph.D.
Oponent práce:	Mgr. Pavla Vyhnálková, Ph.D.

Abstrakt v ČJ:

Diplomová práce se zabývá hodnocením dopadů pandemie koronavirového onemocnění (COVID-19) na trávení volného času dospělých s akcentem na absenci volnočasových aktivit v dobách pandemie COVID-19. Odhaluje důsledky, které nastaly po přijímání protiepidemických opatření právě v oblasti volného času dospělých ve věkové skupině 26 až 65 let. Zjišťuje preference v trávení volného času dospělých, rozebírá a interpretuje jejich změny po aplikaci převážně represivních protiepidemických opatření ze strany výkonné moci v České republice, a to v časovém úseku přibližně jednoho roku od počátku pandemie. Dotazníkového šetření se zúčastnilo 152 respondentů, kteří odpovídali na otázky z dotazníku vytvořeného autorem práce. Při použití některých kvantitativních metod statistické analýzy byla učiněna zjištění o jistých negativních důsledcích absence volnočasových aktivit dospělých v době pandemie. Vyhodnocená data byla analyzována,

prezentována pomocí standardních grafických zobrazovacích metod a interpretována v závěrečných částech práce.

Abstrakt v AJ:

The diploma thesis deals with the evaluation of the effects of the coronavirus disease pandemic (COVID-19) on the leisure time of adults with an emphasis on the absence of leisure activities during the COVID-19 pandemic. It reveals the consequences that followed the adoption of anti-epidemic measures in the field of leisure time of adults in the age group 26 to 65 years. It determines the preferences in spending free time of adults, analyzes and interprets their changes after the application of mostly repressive anti-epidemic measures by the executive in the Czech Republic, in a period of approximately one year from the beginning of the pandemic. 152 questionnaires took part in the questionnaire survey, who answered questions from the questionnaire created by the author of the thesis. Using some quantitative methods of statistical analysis, findings were made about certain negative consequences of the absence of leisure activities of adults during the pandemic. The evaluated data were analyzed, presented using standard graphical display methods and interpreted in the final parts of the work.

Klíčová slova v ČJ: COVID-19, pandemie, lockdown, volný čas, volnočasové aktivity, protiepidemická opatření, krizové řízení,

Klíčová slova v AJ: COVID-19, pandemic, lockdown, leisure time, activities, anti-epidemic measures, crisis management

Rozsah práce: 90 stran / 2 přílohy

Prohlašuji, že jsem diplomovou práci vypracoval samostatně a použil jen uvedené bibliografické a elektronické zdroje.

Olomouc 22. června 2021

podpis

Poděkování

Na tomto místě bych rád poděkoval své vedoucí práce Mgr. Tereze Buchtové, Ph. D., za její pochopení, ochotu i rady při psaní mé diplomové práce.

.

Obsah

Úvod	8
I. TEORETICKÁ ČÁST	10
1 Počátek pandemie koronaviru v roce 2019 – souhrn dostupných poznatků	11
1.1 Základní zdravotnické pojmy	11
1.1.1 Virus a koronavirus	11
1.1.2 Označení SARS CoV.....	12
1.1.3 Epidemie a pandemie.....	12
1.1.5 Světová zdravotnická organizace a Evropské středisko pro prevenci a kontrolu nemocí	13
1.2 Základní informace o onemocnění novým koronavirem – COVID-19.....	14
1.2.1 Zdroj, původce a inkubační doba onemocnění COVID-19.....	14
1.2.2 Způsoby přenosu onemocnění COVID-19.....	15
1.2.3 Symptomy onemocnění COVID-19	15
1.2.4 Diagnostika, terapie a prevence onemocnění COVID-19	17
1.3 Pandemické stavy lidstva v historii	18
1.4 Opatření proti šíření onemocnění SARS CoV-2	18
1.4.1 Pandemický plán	19
1.4.2 Preventivní ochranná opatření	20
1.4.3 Represivní ochranná opatření	21
1.5 Shrnutí kapitoly	25
2 Člověk a jeho volný čas.....	26
2.1 Volný čas a volnočasové aktivity	26
2.2 Funkce a typy volného času	28
2.2.1 Funkce volného času	28
2.2.2 Typy volného času.....	29
2.3 Psychosociální faktory ovlivňující volný čas	29

2.3.1 Pojem dospělost.....	30
2.3.2 Psychické faktory ovlivňující volný čas dospělých.....	31
2.3.3 Sociální faktory ovlivňující volný čas dospělých.....	35
2.4 Zájmové vzdělávání dospělých	37
2.4.1 Cíle, funkce a typy zájmového vzdělávání dospělých.....	39
2.4.2 Charakteristika typů a instituce zájmového vzdělávání dospělých	40
2.5 Zásahy do volnočasových aktivit z titulu pandemie COVID-19.....	44
2.4 Zachycení reakcí na průběh opatření v médiích.....	48
2.5 Shrnutí kapitoly	50
II. EMPIRICKÁ ČÁST	52
3 Metodika práce	53
3.1 Výzkumná metoda a sběr dat	53
3.2 Charakteristika výzkumného vzorku	53
3.3 Statistické zpracování dat a metoda jejich analýzy	55
3.4 Stanovení výzkumných cílů, výzkumných otázek a výzkumných předpokladů.....	55
3.4.1 Výzkumný cíl č. 1.....	55
3.4.2 Výzkumný cíl č. 2.....	55
3.4.3 Výzkumný cíl č. 3 (hlavní výzkumný cíl).....	56
4 Analýza výsledků výzkumu	58
4.1 Výsledky k výzkumnému cíli č. 1	58
4.2 Výsledky k výzkumnému cíli č. 2	60
4.3 Výsledky k výzkumnému cíli č. 3 (hlavní výzkumný cíl).....	72
5 Diskuze	75
5.1 Přínos pro praxi	77
Závěr.....	78
Seznam použité literatury a zdrojů	80
Elektronické zdroje.....	82

Seznam grafů	87
Seznam tabulek.....	88
Seznam obrázků.....	89
Seznam zkratk.....	90

Úvod

Předkládaná diplomová práce s názvem *Důsledky absence volnočasových aktivit dospělých v době pandemie viru SARS CoV-2* se zabývá problematikou, která nastala po objevení a rozšíření viru SARS CoV-2 postupně prakticky do celého světa. Toto téma se, mnohdy velmi prudce, stalo aktuální téměř ve všech aspektech lidského života. Především zasáhlo oblast medicínskou, která musela velmi rychle a často i překotně nalézat a popisovat procesy, které souvisely jak s biologickou podstatou viru samotného, tak s jeho cestou přenosu mezi lidskými jedinci, dále s obrannými mechanismy viru, jeho slabinami, ale i s jeho rezistencí a chováním ve specifických situacích. Následně bylo zapotřebí stanovit metody, zejména laboratorní rozbor vzorků a odhalování jeho přítomnosti v lidském organismu. V neposlední řadě byla moderní medicína postavena před problém jeho léčby a prevence. Vzhledem ke skutečnosti, že prozatím nebyl objeven účinný lék na tuto nemoc, nebo alespoň preparáty, které se více méně s domnělými účinky a výsledky, začaly při propuknutí onemocnění do vážnějších zdravotních komplikací schvalovat a používat, vznikla z odborného bádání a výzkumu na poli prevence vakcinace. Téma nového typu koronaviru zasáhlo také další oblasti globálního společenského života, ať už politiku, žurnalistiku, která se dlouhou dobu téměř nevěnovala jiným tématům, nebo sociální síť, a v neposlední řadě se nepochybně podepsalo také na osobnosti a psychice každého jedince žijícího v civilizované lidské společnosti. Lidé měli strach žít svůj běžný život, vlády po celém světě stanovovaly nová pravidla pro život v pandemii, a to se všemi svými restriktivními aspekty. Zcela pochopitelně se všechny následné procesy staly celospolečenskou změnou v chování i myšlení lidstva. Jednou z oblastí lidského života, která byla také významně touto pandemií dotčena, je volný čas, který každý tráví podle svých zájmů a preferencí. Ten byl především ovlivněn zmíněnými protiepidemickými opatřeními, která vydávaly vlády jednotlivých zemí. V této práci se pak zaměřím na protiepidemická opatření vydávaná výkonnou mocí v České republice, a jak tato opatření mohla či ovlivnila právě oblast trávení volného času. Cílem diplomové práce tedy je zjistit zda existují důsledky protiepidemických opatření na život lidských jedinců oblasti trávení volného času. Byla také vybrána jistá cílová skupina, ve které následně proběhl výzkum, a to dospělí jedinci ve věkovém rozmezí 26 až 65 let. Tuto cílovou skupinu jsem takto věkově vymezil zejména proto, že se domnívám, že mimo toto rozhraní pak trávení volného času zahrnuje jisté specifické preference – do 26 let je trávení volného času podstatně ovlivněno školními aktivitami a po 65. roce života je příliš ovlivněno vyšším věkem a zdravotním stavem. Práce si klade také za vedlejší cíl zjistit preference v trávení

volného času příjemců protiepidemických opatření před pandemií a zjistit, interpretovat a rozebrat změny v těchto preferencích. Mělo by být tedy zjištěno, jak lidé trávili volný čas před pandemií, co bylo jejich prioritou ve volném čase a kterým činností se věnovali. Následně pak bude zjištěno, k jakým změnám v trávení volného času došlo v důsledku protiepidemických opatření, takto zjištěná data budou interpretována a změna preferencí v trávení volného času lidmi bude podrobena popisu a rozboru.

Tato diplomová práce je rozdělena do dvou částí. Teoretická část je rozdělena do dvou kapitol, z nichž první se věnuje medicínskému základu onemocnění SARS VoV-2 a druhá kapitola popisuje volný čas, volnočasové aktivity a protiepidemická opatření. Je popsán také vztah mezi trávením volného času a protiepidemických opatření v této oblasti.

Empirická část se pomocí dotazníkového šetření snaží odhalit a analyzovat, zda došlo při pandemii ke změnám v trávení volného času příjemců protiepidemických opatření a jaké změny to byly. Tato část práce se také pokusí navrhnout řešení těchto zjištění, měla by prezentovat analýzu a předložit samotné výsledky výzkumu.

I. TEORETICKÁ ČÁST

1 Počátek pandemie koronaviru v roce 2019 – souhrn dostupných poznatků

Na konci roku 2019 byly ve městě Wuhan v Číně zjištěny první případy vážného infekčního onemocnění, které vyvolávalo zápal plic, a v mnoha případech vedlo až k úmrtí. Vzhledem k tomu, že počty infikovaných velmi záhy markantně rostly, infekce se začala šířit po celé Číně a v dalších několika týdnech či měsících také prakticky po celém světě. Původce onemocnění byl nazván jako nový koronavirus a Světová zdravotnická organizace (dále jen WHO) ho označila jako koronavirové onemocnění 2019 – ekvivalentně také označovaném jako COVID-19 neboli také těžký akutní respirační syndrom coronavirus 2 se zkratkou SARS-CoV-2 (Ahn et al., 2020; Awasthi et al., 2020).

Vzhledem k jeho masivnímu a rychlému rozšíření po celém světě za velmi krátkou dobu byl takový stav označen jako pandemie (Šenišik et al., 2020).

1.1 Základní zdravotnické pojmy

K správnému pochopení všech souvislostí je třeba znát několik základních zdravotnických pojmů.

1.1.1 Virus a koronavirus

"Virus je seskupení molekul. Jeho hlavní částí je molekula Deoxyribonukleová kyselina (dále jen DNA) nebo Ribonukleová kyselina (dále jen RNA), což je genetická informace v podobě nukleové kyseliny. Tato genetická informace je navíc obalena v bílkovině. Viry jsou mikroskopickými parazity, obvykle mnohem menší než bakterie. Nemají schopnost prospívat a množit se mimo hostitelské tělo. Viry se pohybují na hranici toho, co je považováno za život. Na jedné straně obsahují klíčové prvky, které tvoří všechny živé organismy: nukleové kyseliny, DNA nebo RNA (jakýkoli daný virus může mít pouze jeden nebo druhý). Na druhou stranu, viry nemají schopnost nezávisle číst a reagovat na informace obsažené v těchto nukleových kyselinách. Virus se nemůže reprodukovat mimo hostitele, protože postrádá složité vybavení, které [hostitelská] buňka vlastní. Buněčný aparát hostitele umožňuje virům produkovat RNA z jejich DNA (proces zvaný transkripce) a vytvářet bílkoviny na základě pokynů zakódovaných v jejich RNA. Primární rolí viru je dopravit svůj genom DNA nebo RNA do hostitelské buňky tak, aby mohl být genom exprimován (přepsán a přeložen) hostitelskou buňkou." (Turek, 2021, s. 17).

Medicínským pojmem koronavirus bývají označovány viry, které spadají pod čeleď Orthocoronaviridae. Je to souhrnné označení pro skupinu čtyř čeledí virů, které způsobují onemocnění u zvířat a lidí (Heller, 2020).

1.1.2 Označení SARS CoV

Ještě několik let před současnou pandemií SARS-CoV-2, konkrétně v roce 2002 byl objeven předchůdce tohoto viru a to Severe Acute Respiratory Syndrome (dále jen SARS-CoV). Jedná se také o vir, který způsobuje závažné respirační onemocnění, jehož symptomy jsou zejména dráždivý kašel, horečka a dušnost s následnou pneumonií. Inkubační doba SARS-CoV byla stanovena na 2-7 dnů. První případy SARS-CoV byly zaznamenány v Číně a odtud se pak rozprostřel dál. SARS-CoV po celém světě infikoval asi 8 tisíc osob. Z nakažených onemocnění podlelo přibližně 800 osob, nejvíce zemřelých bylo v oblasti východní Asie. Během pandemie SARS-CoV byly zavedeny v oblastech, kde nemoc propukla ochranná opatření, a to ochrana dýchacích cest, nebo omezení lidského kontaktu (Major Epidemics of the Modern Era, 2020).

1.1.3 Epidemie a pandemie

Epidemie je výskyt případů nemoci, konkrétního chování souvisejícího se zdravím nebo jiných událostí souvisejících se zdravím v komunitě nebo regionu, které zdatelně překračuje normální očekávání. Komunita, region a časové období, v nichž k takovým stavům dochází, jsou přesně vymezeny. Podle původce, velikosti a typu vystavené populace, dále z dřívějších zkušeností nebo i času a lokality výskytu, případně podle nedostatečného vystavení populace danému onemocnění se počet případů naznačujících přítomnost epidemie liší (Terminologický slovník, 2016).

Kontinuálně tedy za pandemii je označován stav, kdy se epidemie vyskytuje po celém světě nebo na velmi širokém území, postihuje vysoké procento populace a překračuje mezinárodní hranice. V klasické definici není zmínka o populační imunitě, virologii nebo závažnosti nemoci. Naopak lze podle této definice usuzovat, že se každoročně vyskytují pandemie na jižní i severní polokouli, vzhledem k tomu, že sezónní epidemie překračují mezinárodní hranice a postihují právě vysoké procento populace. Ovšem sezónní epidemie se nepovažují za pandemie (Kelly, 2020).

Pandemii lze definovat také jako epidemický výskyt onemocnění na území více států nebo kontinentů (Terminologický slovník, 2016).

1.1.4 Infekční onemocnění a inkubační doba

Jako pojem infekční onemocnění se uvádí přenos infekce z původce infekce na jinou vnímavou osobu, a to při přenosu příznakovém i nepříznakovém (MV-Generální ředitelství HZS ČR, 2018).

Definice inkubační doby lze interpretovat jako časový interval potřebný k tomu, aby se původce nákazy po vniknutí do organismu hostitele pomnožil či prodělal určitý vývoj, a poté vyvolal první klinické příznaky onemocnění (Terminologický slovník, 2016).

1.1.5 Světová zdravotnická organizace a Evropské středisko pro prevenci a kontrolu nemocí

"Ústava Světové zdravotnické organizace (dále jen WHO), kterou podepsalo více než šedesát zemí, vstoupila v platnost v dubnu 1948. Orgán, který je součástí nově vytvořené Organizace spojených národů, usiluje o koordinaci mezinárodní zdravotní politiky s cílem zlepšit hygienické postupy a bojovat proti nemocem, jako je malárie a tuberkulóza" (Turek, 2021, s. 19).

Primární rolí WHO je řídit a koordinovat mezinárodní zdraví v rámci systému Organizace spojených národů (dále jen OSN). WHO spolupracuje se zeměmi, systémem OSN, mezinárodními organizacemi, občanskou společností, nadacemi, akademickou obcí a výzkumnými institucemi, a to za účelem pozitivních změn a zlepšení zdravotnických systémů, lidského zdraví v průběhu života, prevenci proti přenosným i nepřenosným onemocněním, a také za účelem zvýšení připravenosti všech zúčastněných takovým hrozbám odolávat a řešit jejich následky (WHO, 2021).

Evropské středisko pro prevenci a kontrolu nemocí (dále jen ECDC) je agentura Evropské unie (dále jen EU) zaměřená na posílení obrany Evropy proti infekčním chorobám. Mezi hlavní funkce patří široké spektrum činností: dohled, epidemická inteligence, reakce, vědecké poradenství, mikrobiologie, připravenost, školení v oblasti veřejného zdraví, mezinárodní vztahy, komunikace v oblasti zdraví a vědecký časopis Eurosurveillance (ECDC, 2020).

Programy nemocí ECDC pokrývají antimikrobiální rezistenci a infekce spojené se zdravotní péčí; vznikající a vektorem přenášené nemoci; nemoci a zoonózy přenášené

potravinami a vodou; HIV, sexuálně přenosné infekce a virová hepatitida; chřipka a jiné respirační viry; tuberkulóza; a nemoci, kterým lze předcházet očkováním (ECDC, 2020).

1.2 Základní informace o onemocnění novým koronavirem – COVID-19

Na konci roku 2019 byla v Číně popsána série zápalů plic nejasného původu. První případy byly oficiálně hlášeny 31. 12. 2019 z nejlidnatějšího města ve střední Číně, z Wu-chanu (Wuhan), hlavního města čínské provincie Chu-pej (Hubei). Došlo k výskytu pneumonií, u nichž nebyl znám přesný původce onemocnění ani způsob přenosu. Onemocnění se vyskytlo u lidí, kteří pracovali nebo navštívili trh, kde jsou prodávány živé ryby, mořské plody, kuřata, netopýři, svišti, ptáci a jiné živočišné produkty, a kde dochází i k jejich zpracování a konzumaci. Počáteční ohnisko ve Wu-chanu se rychle rozšířilo a ovlivnilo další části Číny. Případy onemocnění byly brzy odhaleny v několika dalších zemích, nejprve v Asii a Austrálii, postupně se onemocnění rozšířilo i do Evropy, Afriky a Ameriky. Dne 30. ledna 2020 Světová zdravotnická organizace (WHO) vyhlásila globální stav zdravotní nouze, 11. března 2020 WHO prohlásila šíření koronaviru za pandemii. Dne 13. března 2020 byla Světovou zdravotnickou organizací za hlavní epicentrum nákazy vyhlášena Evropa. První případ onemocnění v České republice byl evidován 1. března 2020 (Státní zdravotní ústav, 2021).

1.2.1 Zdroj, původce a inkubační doba onemocnění COVID-19

Primární zdroj nového koronaviru zatím nebyl identifikován. Zdrojem bude zřejmě blíže neurčené zvíře. Je pravděpodobné, že za první případy onemocnění je zodpovědný zvířecí zdroj z tržnice ve Wu-chanu. Podobně byl do humánní populace přenesen i virus SARS prostřednictvím malých šelem. Narůstá počet důkazů o možné souvislosti mezi SARS-CoV-2 a jinými podobnými známými koronaviry, které cirkulují mezi netopýři. V současně probíhající pandemii onemocnění COVID-19 je zdrojem onemocnění člověk. Původce onemocnění COVID-19, virus SARS-CoV-2, je nový koronavirus. Koronaviry patří do velké rodiny obalených RNA virů. Byly objeveny v 60. letech minulého století a řadí se mezi viry vyvolávající tzv. zoonotické infekce, tedy že většina z nich cirkuluje mezi zvířaty. Aktuálně udávaná inkubační doba nového koronaviru se odhaduje na 5 až 6 dnů, a to v rozmezí od 2 do 14 dnů. Z výsledků studií vyplývá, že u 97,5 % osob s infekcí COVID-19 se příznaky objeví do 11,5 dne, ale je třeba počítat s inkubační dobou až 14 dní (Státní zdravotní ústav, 2021).

1.2.2 Způsoby přenosu onemocnění COVID-19

Virus SARS-CoV-2 je respirační virus, čili do organismu vstupuje nejčastěji přes sliznice nosu, úst a oční spojivku. Virus je snadno přenosný a k přenosu infekce od infikované osoby může docházet 1-3 dny před nástupem onemocnění. Předpokládá se, že jde o tzv. presymptomatický přenos, který zatím, na rozdíl od přenosu od zcela asymptomatických jedinců, nebyl jasně a jednoznačně definován (Státní zdravotní ústav, 2021).

Nejčastější způsoby přenosu:

- kontakt a přenos kapénkami (přenos přímým, nepřímým nebo úzkým kontaktem (v okruhu 1 metr) s infikovanou osobou prostřednictvím infekčních sekretů jako sliny a respirační sekrety nebo jejich respirační kapénky, které jsou vylučovány při kašli, kýchání, mluvení nebo zpívání).
- přenos vzduchem (infekčního činitele způsobené rozsevem infekčních aerosolů, vznášejících se ve vzduchu na velké vzdálenosti po dlouhou dobu)
- přenos kontaminovanými povrchy (respirační sekrety nebo kapénky vylučované infikovaným jedincem mohou kontaminovat povrchy a předměty. Životoschopný SARS-Cov-2 virus a /nebo RNA detekovaná RT-PCR lze nalézt na kontaminovaných površích po dobu hodin až dnů v závislosti na okolním prostředí (včetně teploty a vlhkosti) a typu povrchů, zvláště ve vysokých koncentracích ve zdravotnických zařízeních, kde jsou léčeni pacienti s COVID-19. K přenosu může docházet nepřímo dotykem kontaminovaných povrchů nebo předmětů (např. stetoskopy, teploměry) a následně dotykem úst, nosu nebo očí. Tímto způsobem se mohou obecně přenášet i ostatní koronaviry a další respirační viry. Často se jedná o kombinaci všech výše uvedených přenosů (např. v restauracích, při sborovém zpěvu, na sportovních akcích, ve fitness centrech)).
- jiné cesty přenosu
(Státní zdravotní ústav, 2021).

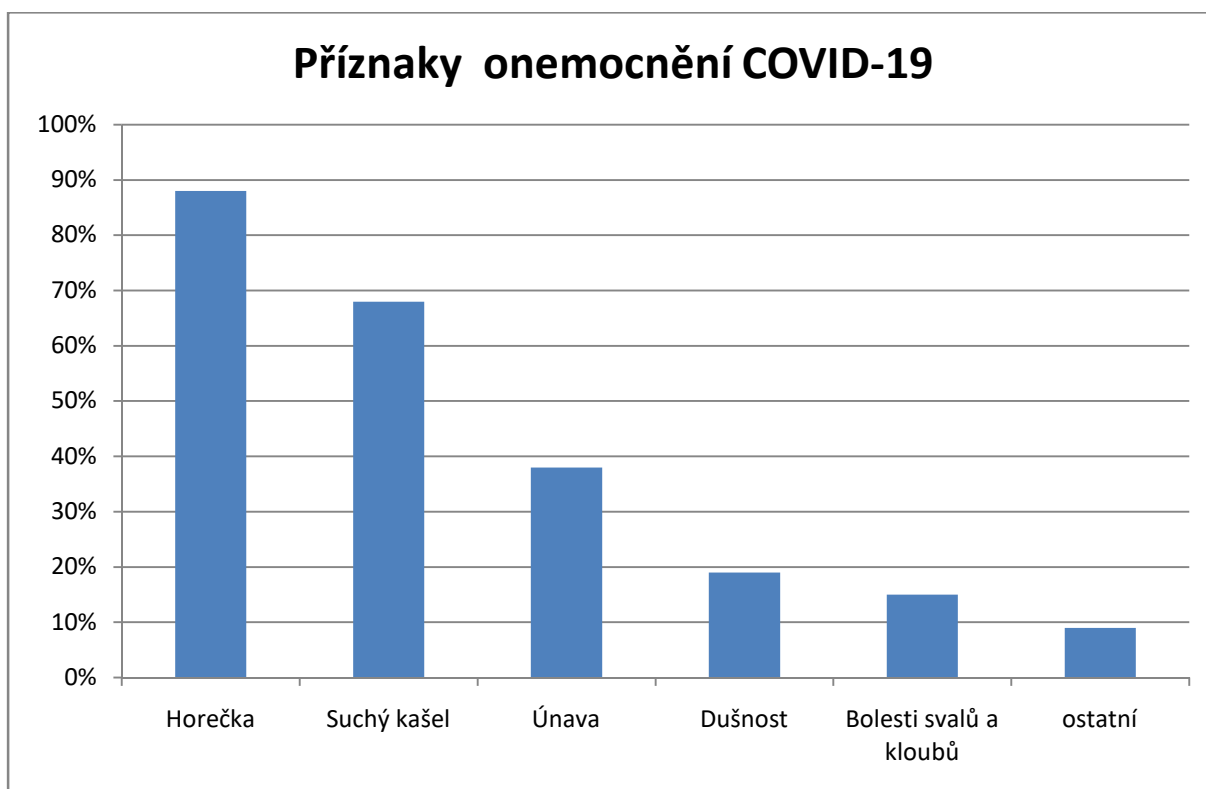
1.2.3 Symptomy onemocnění COVID-19

O průběhu infekce COVID-19 u exponovaného člověka rozhodují zejména tyto okolnosti. Na jedné straně síla expozice/velikost infekční dávky a na druhé straně jeho vnímavost. Je-li člověk vystaven vysoké infekční dávce (pro COVID-19 zatím výše není určena) nebo je-li expozice dlouhodobá či opakovaná krátce za sebou, je riziko nákazy zřejmě vysoké. Infekční dávka spolu se zdravotním stavem jedince může ovlivnit i následný klinický

průběh a délku inkubační doby. Záleží také na vrozené a případně i získané imunitě jednotlivce. U COVID-19 má momentální imunologická „kondice“ v době expozice a v několika dnech po ní zřejmě rozhodující vliv na průběh nákazy (Státní zdravotní ústav, 2021).

Podle statistik Státního zdravotního ústavu (2021) může mít onemocnění asymptomatický neboli bezpříznakový průběh. Podle zatím dostupných dat jsou u 10-50 % osob hlášeny právě asymptomatické průběhy onemocnění COVID-19, tedy u těchto osob nejsou přítomny klinické příznaky, a přítomnost viru prokáže pouze testování. Obvykle jsou zachyceny/diagnostikovány například při dohledávání kontaktů zjevně nemocných osob. U některých osob se příznaky vyvinou až později, někteří jedinci jsou asymptomatictí po celou dobu laboratorní pozitivity. Právě osoby bez příznaků mohou hrát významnou roli v šíření onemocnění.

Při symptomatickém průběhu (s příznaky) se nejčastěji objevují příznaky, které jsou znázorněny v grafu.



Graf č. 1: Příznaky onemocnění COVID-19 (Státní zdravotní ústav, 2021).

1.2.4 Diagnostika, terapie a prevence onemocnění COVID-19

Diagnostiku onemocnění lze za současných poznatků provést přímým nebo nepřímým průkazem. Laboratorní diagnostika vzorku v akutní fázi onemocnění COVID-19 se v současnosti opírá pouze o přímý průkaz nukleové kyseliny SARS-CoV-2 (metoda RT-PCR). Diagnostika metodou RT PCR je nejdůležitější metodou pro vyšetřování suspektních případů, včetně asymptomatických. Výsledek testu ale monitoruje pouze okamžitý stav jedince v době odběru. Testování je obecně indikováno u symptomatického jedince (diagnostické RT-PCR) a u jedince, který se může nacházet v inkubační době (epidemiologické RT-PCR) anebo u jedince z rizikové skupiny z preventivních důvodů (preventivní RT-PCR), z důvodu ochrany rizikových skupin osob anebo kritické infrastruktury státu s cílem včas rozpoznat a následně v co nejkratší době omezit průnik onemocnění do chráněné populace (Státní zdravotní úřad, 2021).

Sérologické krevní testy jsou naproti tomu nepřímým průkazem onemocnění, a to vzhledem k několikadennímu intervalu od prvních příznaků do nástupu protilátkové odpovědi (takzvané imunologické okno). Avšak dle doporučení WHO mají pouze podpůrnou roli. Výsledky takových testů je třeba pro stanovení diagnózy akutního onemocnění COVID-19 vždy ověřit přímým průkazem viru (Státní zdravotní úřad, 2021).

Dle Státního zdravotního ústavu (2021) je základní terapie onemocnění COVID-19 zatím symptomatická, čili podpůrná. Cílená léčba onemocnění stále není k dispozici; aktuálně se při terapii zkoušejí dostupná antivirotika, experimentální léky a imunomodulátory.

Státní zdravotní ústav (2021) také dělí prevenci onemocnění COVID-19 na specifickou a nespecifickou. Pod specifickou prevencí zařazuje očkování. Očkování obecně pomáhá předcházet infekčním nemocem. Je napodobením přirozené infekce, kdy po aplikaci vakcíny dochází v organismu k tvorbě ochranných protilátek. Očkovací látky proti COVID-19 vyvolávají v těle očkovaného jedince imunitní odpověď, která zabraňuje vzniku onemocnění novým koronavirem SARS-CoV-2. V současné době (08. 03. 2021) jsou v ČR registrovány tři vakcíny proti COVID-19: od firem Pfizer/BioNTech, Moderna a AstraZeneca. Čtvrtá vakcína od firmy Johnson & Johnson je ve fázi schvalování. Žádná z těchto vakcín neobsahuje živý virus, proto není možné, aby v důsledku její aplikace došlo k onemocnění COVID-19.

Dále také Státní zdravotní ústav (2021) uvádí jako nespecifickou prevenci podobná pravidla jako při jiných onemocněních přenášených kapénkami. Tedy především dodržování

rozestupů, časté a řádné mytí rukou, nošení prostředků ochrany dýchacích cest, podpora imunity a v prostorech sdružování více lidí časté větrání.

1.3 Pandemické stavy lidstva v historii

Podíváme-li se na současnou pandemii pohledem z delšího časového období několika stovek let, lidstvo již historicky zaznamenalo několik podobných pandemických stavů. Následná tabulka tvoří určitou časovou osu sledu pandemií, z níž můžeme dedukovat, že každá pandemie je specifická svou silou, průběhem, časovým ohraničením i skutečností, že některé z nich se k lidské populaci vracely v opakujících se etapách a některé trvají dodnes (Turek, 2021)

Typ onemocnění – pandemie	Začátek	Konec
Cholera	1817	1923
Španělská chřipka	1918	1920
Asijská chřipka	1957	1958
Hongkongská chřipka	1968	1969
HIV	1981	stále trvá
SARS	2002	2003
H1N1	2003	2006
MERS	2012	2014

Tabulka 1: Historický přehled (Major Epidemics of the Modern Era, 2020).

1.4 Opatření proti šíření onemocnění SARS CoV-2

Dle Turka (2021) jak je lidstvo opakovaně vystavováno pandemickým stavům, vznikají strategie, dokumenty a plány, jak těmto pandemickým stavům předcházet, jak se co nejúčinněji v takových situacích chovat a jak ochránit populaci. Každá země, ač spolupracuje při řešení pandemických krizí na mezinárodní úrovni, stanovuje také své vnitřní postupy, pravidla, opatření, a to preventivní i represivní povahy. Na úrovni České republiky hraje hlavní úlohu v takových situacích zejména Ministerstvo zdravotnictví České republiky (dále jen MZČR) a Vláda České republiky (dále jen Vláda ČR). Základním dokumentem pro řešení pandemických a epidemických stavů je pandemický plán.

1.4.1 Pandemický plán

Pandemický plán je dokument, který stanovuje proces základní reakce státu na pandemii způsobenou novým typem viru. Hlavním cílem plánu v případě vzniku pandemie, je minimalizace jejich očekávaných zdravotních, sociálních a ekonomických dopadů (MZČR, 2011).

Pro úspěšné zvládnutí pandemie je klíčové rozdělit pomocí pandemického plánu pravomoci a strategické činnosti do správných veřejných sektorů. Velmi přehledně a srozumitelně toto rozdělení vystihuje ve své diplomové práci s názvem "Problematika COVID-19 v České republice a ve státech Evropy" (Turek, 2021):

Vláda koordinuje, rozhoduje o lidských, ekonomických a materiálních zdrojích pro optimální pandemickou připravenost a rozvoji kapacit, stanovuje opatření napříč sektory (MZČR, 2011).

Zdravotnický sektor (včetně poskytovatelů zdravotních služeb, zdravotních pojišťoven a orgánů ochrany veřejného zdravotnictví) poskytuje zásadní epidemiologické, klinické a virologické informace a informace o riziku, závažnosti a postupu pandemie, které ovlivňují opatření k redukci šíření pandemického viru a související morbiditě a mortality; informuje o efektivnosti intervencí používaných při pandemii (MZČR, 2011).

Sektor nezbytných veřejných služeb musí poskytovat esenciální činnosti a služby během pandemie, aby byl omezen dopad na zdraví populace a dopad sociální i ekonomický. Pokud není společnost efektivně připravena, hrozí sociální a ekonomické výpadky, ohrožení kontinuity nezbytných veřejných služeb, redukce výroby, distribuční obtíže a nedostatek základních výrobků. Přerušování např. dodávek elektřiny či vody může způsobit neschopnost zdravotnického sektoru poskytovat standardní péči. Obchodní výpadek by mohl výrazně přispět k ekonomickým následkům pandemie (MZČR, 2011).

Média mají důležitou úlohu v komunikaci nejen s laickou veřejností, ale i s odborníky. Pravidelné podávání zpráv o pandemické problematice, rizicích pandemické chřipky, aktuální epidemiologické situaci, národních i mezinárodních opatřeních a dalších, je klíčové pro přístup laické i odborné veřejnosti ke vzniklé situaci a jejich následnému chování (MZČR, 2011).

Civilní organizace a sdružení, která mají blízký vztah ke komunitám, mohou často zvýšit povědomí o dané problematice, komunikovat potřebné informace, vyvrátit nepravdivé informace, poskytovat potřebné služby a spolupracovat v krizové situaci s vládou. Takovéto skupiny by měly identifikovat svoji sílu a potenciál a ve spolupráci s lokálními autoritami a jinými organizacemi plánovat svoji roli v průběhu pandemie (MZČR, 2011).

Rodiny a jednotlivci mohou pomoci omezit šíření pandemického viru dodržováním nefarmakologických opatření – používat při kašlání a smrkání kapesník, mýt si ruce a dobrovolně se izolovat v případě příznaků respiračního onemocnění. Při pandemii je důležité, aby si rodinní příslušníci zajistili přístup ke správným informacím, jídlu, vodě a lékům; zásadní jsou informace od lokálních a národních autorit. Jedinci, zejména ti, kteří již prodělali onemocnění pandemickou chřipkou, mohou zvažovat dobrovolnou práci pro organizovanou skupinu pomáhající ostatním členům komunity (MZČR, 2011).

1.4.2 Preventivní ochranná opatření

Turek (2021) mezi preventivní ochranná opatření řadí:

- promořování
- imunizaci
- testování
- trasování
- vakcinaci

Dle Kubala a Diviše (2020) je promořování populace proces, kdy dochází k řízenému a kontrolovatelnému šíření viru v populaci, stoupají počty nově nakažených jedinců, avšak nedochází k přetěžování zdravotnického systému náporom nemocných s vážnými stavy onemocnění s potřebou hospitalizace. Výsledkem takového procesu má být stav, že stále se zvětšující procento pacientů, kteří onemocnění prodělali, proti němu získává ochranné látky a imunitní systém takového jedince je pak lépe připraven na následné potenciální opakované setkání s touto nemocí.

Jak uvádí Turek (2021) proces imunizace jde ruku v ruce s promořování, čili dal by se považovat za jeho důsledek. V tom případě hovoří o imunitě získané.

Hořejší a Bartůňková (2005) charakterizují získanou imunitu jako stav imunitního systému jedince, který nastal až po prvním setkání s patogenem, přičemž po jeho následném

uzdravení a opětovném setkání s ním, zahajuje imunitní systém reakci, která je rychlejší a efektivnější. Naproti tomu imunita vrozená, neboli také nespecifická, je část obranyschopnosti lidského organismu, kterou má každý lidský jedinec již od svého narození. Vrozená imunita začíná fungovat řádově rychleji než imunita získaná a představuje první blokádu při setkání lidského organismu s patogenem.

Turek (2021) považuje za zásadní, že pro stanovení přesné diagnózy onemocnění musejí existovat dostupné a spolehlivé laboratorní testy. Dále, že z těchto výsledků lze interpretovat data o novém počtu nakažených, konstruovat prognózy o vývoji pandemie v čase a predikovat vývoj a nově vzniklé těžší případy odeslané k hospitalizaci. Přínos testování také spatřuje v možnosti izolace pozitivně testovaných, aby nedocházelo k dalšímu šíření onemocnění.

Trasování je definováno jako: *„Identifikace kontaktů a zajištění toho, aby neinteragovali s ostatními, je zásadní pro ochranu komunit před dalším šířením. Pokud komunity nejsou schopny účinně izolovat pacienty a zajistit, aby se kontakty mohly oddělit od ostatních, je pravděpodobné, že rychlé šíření pandemie v komunitě vzroste natolik, že k zadržení viru budou opět nutné přísné strategie zmírňování. Aby se ochránili přátelé, členové rodiny a členové komunity před budoucími možnými infekcemi, musí být široce přijímána spolupráce veřejnosti s vyšetřovateli případů. Vyšetřování případů, sledování kontaktů a sledování a monitorování kontaktů bude muset být spojeno s včasným testováním, klinickými službami a systémy správy dat, aby se usnadnil elektronický přenos laboratorních údajů a údajů o případech v případě veřejného zdraví v reálném čase“ (ECDC, 2021 s.21).*

Vakcinace neboli očkování je významným globálním celospolečenským tématem dnešní i budoucí doby.

Vakcinace má fungovat na principu, kdy se do lidského těla vpraví oslabený nebo usmrcený virus, se kterým si organizmus a potažmo imunitní systém dokáže poradit, vytvořit si proti němu protilátky a spustit imunitní reakci, spočívající v rozpoznání a zlikvidování viru (Kubal a Gibiš, 2020).

1.4.3 Represivní ochranná opatření

(Turek, 2021) mezi represivní ochranná opatření řadí:

- karanténu

- legislativu
- lockdown
- ochranu dýchacích cest

Turek (2021, s. 35) karanténu výstižně charakterizuje jako *soubor organizačních opatření, která omezují styk osoby, zvířete nebo rostliny, jež je podezřelá z nákazy, s osobami ve svém okolí. Často je při karanténních opatřeních nutný zvýšený zdravotnický dozor.*

Karanténa je jednou z nejrozšířenějších a nejstarších zdravotních opatření, kterou lidstvo historicky zná a používá, jež je zároveň považováno, i přes své limity, za jedno z nejúčinnějších. Historie moderní medicíny i epidemiologie tvrdí, že při správných postupech, je karanténa stále dobře proveditelná a velmi užitečná, pokud všichni zúčastnění spolupracují. Je možno ji chápat jako variantu oddělení lidských jedinců, případně i jiných živých tvorů, od potenciálního infekčního činitele nebo patologie, a to až do časového okamžiku, kdy je možno považovat za jisté, že hrozba infekčnosti pominula. Termín „quarantine“ odvozuje slovo čtyřicet, což je doba, po kterou v historii museli lidé zůstat v karanténě, než jim bylo dovoleno vstoupit do města, aby se zamezilo šíření infekčních nemocí. Vzhledem ke skutečnosti, že neexistovalo očkování ani léky, případně byly nedostupné, to byl jediný tehdy dostupný a účinný způsob jako se bránit proti importovaným onemocněním (Conti, 2008).

Za epidemického nebo pandemického stavu je volba délky karantény odvislá od konkrétních vlastností viru nebo infekčního onemocnění. Nejzásadnější se pak jeví doba, po kterou se mohou u nakaženého objevit příznaky, ale i po kterou je daný nakažený jedinec infekční pro své okolí a může tak dojít k přenosu onemocnění, přičemž je nutno mít na paměti i případy bezpříznakových jedinců. Přesto, že se karanténa jeví jako jedno z nejúčinnějších protiepidemických opatření, tak má zároveň negativní dopad na duševní zdraví jedince. Dochází k jeho sociální izolaci, která spouští stresory, z nichž za velmi podstatné můžeme považovat především délku karantény, strach z případné infekce, frustraci, nudu, nedostatečné zásoby potravin a nápojů, dále nedostatečné množství informací jedince v karanténě, ztrátu finančního příjmu a stigma. Při setrvání v karanténě se nevyvratitelně uplatňují negativní vlivy všech těchto stresorů, přičemž osoby v karanténě tyto důsledky pociťují ještě intenzivněji. Použití karantény je totiž na místě i u osob, které mohly být nemoci vystaveny. Oproti tomu použití izolace se doporučuje u již nakažlivých osob, aby bylo zajištěno jejich fyzické oddělení od osob, které infikovány nebyly (Henssler et al., 2021).

Velmi důležitou součástí pro zvládnání pandemie je legislativní rámec, tedy zákonná a podzákonná úprava, která by měla řešit většinu případů, vzniklých v souvislosti s pandemií. Do této oblasti spadá především vyhlášení krizových stavů, krizové řízení a vydávání ochranných opatření.

Krise je situace, při které je vážně narušeno fungování určitého systému či jeho části, která je spojená s potřebou časově a systémově adekvátního rozhodnutí a řešení (Terminologický slovník, 2016).

Procházková (2005) definuje krizové řízení jako souvztažnost čtyř základních oblastí, které je při krizových situacích zapotřebí zvládnout. Hovoří o prevenci, připravenosti, odezvě a obnově. Sama pak tyto pojmy definuje. Prevencí je zamýšleno především zaměření na předcházení dopadů pohrom, případně největší možné míře zmírnění těchto dopadů. Připraveností definuje zvážení relevantních pohrom, tedy vyhledávání a zaznamenávání informací a poznatků o předpokládaných pohromách. Tyto informace jsou pak dále vyhodnocovány, zpracovávají se scénáře, provádí se nácvik pohotovostních složek pro reakce na pohromné stavy a v neposlední řadě se zajišťuje také vzdělání populace v dané oblasti. Odezvou je pak myšleno úspěšné zvládnutí veškerých dopadů pohromy, a to se přiměřenými ztrátami i přiměřenými zdroji. Obnova by pak měla zajišťovat návrat do stabilizovaného stavu a měla by zaměřena na opětovný rozvoj stavů po pohromě.

V legislativě je krizové řízení vymezeno zákonem č. 240/2000 Sb., o krizovém řízení (dále jen krizový zákon) jako souhrn řídicích činností orgánů krizového řízení zaměřených na analýzu a vyhodnocení bezpečnostních rizik a plánování, organizování, realizaci a kontrolu činností prováděných v souvislosti s přípravou na krizové situace a jejich řešením, nebo ochranou kritické infrastruktury.

Podle krizového zákona lze omezit práva a svobodu občanům pro nezbytně dlouhou dobu a v nezbytném rozsahu. Zákon rovněž upravuje práva a ukládá povinnosti státních orgánů, orgánů územních samosprávných celků i právnických a fyzických osob.

Krizové stavy v České republice

název krizového stavu	právní úprava krizového stavu	osoba oprávněná krizový stav vyhlásit	územní působnost krizového stavu	časová působnost krizového stavu
stav nebezpečí	§ 3 zákona o krizovém řízení	Hejtman kraje, v Praze primátor	pro celé území kraje nebo jeho část	30 dnů, možnost prodloužit
nouzový stav	čl. 5 a 6 ústavního zákona o bezpečnosti ČR	Vláda (předseda vlády)	pro omezené nebo celé území státu	30 dnů, možnost prodloužit
stav ohrožení státu	čl. 7 ústavního o bezpečnosti ČR	Parlament ČR	pro omezené nebo celé území státu	časově neomezená
válečný stav	čl. 39 odst. 3 a čl. 43 odst. 1 Ústavy ČR	Parlament ČR	pro celé území státu	časově neomezená

Obrázek 1: Krizové stavy v České republice (Vičar a Vičar, 2013)

Lockdown lze označit jako plošné uzamčení ekonomiky a zákaz pohybu. Jedná se o jedno ze škály opatření, které lze použít při infekčních onemocněních rozsáhlého typu (Ústav pro jazyk český AV ČR, 2020).

Jedním z hlavních přínosů lockdownu v boji proti pandemii je výrazné omezení sociálních styků mezi lidmi (Friedman et al., 2020).

Nošení ochrany dýchacích cest na místech, kde dochází k sociálním kontaktům mezi lidmi, může zabránit šíření infekčního onemocnění, a to tak že zabrání vdechování infekčních kapének, obsahující patogen viru, a jejich opětovnému vydechování a šíření (Davies et al., 2013).

Ochrany dýchacích cest rozděluje Turek (2021) na domácí roušky, tedy roušky šité bez certifikace a dozoru pro vlastní použití, a to především z bavlněných materiálů, které poskytují únosné procento filtrace a ochrany proti infikovaným kapénkám; dále na chirurgické roušky, které se primárně používají k ochraně pacienta při chirurgických

výkonech, ale dokážou také s obstojnou účinností jednak zamezit kontaktu rukou potenciálně infikovaného člověka s jeho ústy a nosem, ale i omezit množství potencionálně infikovaných kapének z úst či nosu nakaženého jedince. Poslední známou ochranou dýchacích cest jsou respirátory. Dělí se do několika tříd účinnosti a poskytují v současnosti nejvyšší možnou míru ochrany před infikováním koronavirem, a to jak směrem vdechu, tak výdechu člověka.

1.5 Shrnutí kapitoly

V této kapitole byly vysvětleny základní pojmy vztahující se k tématu, osvětlena problematika onemocnění SARS CoV-2, jeho způsoby šíření, možnosti ochrany. Část kapitoly byla také věnována následkům pandemie, čili popsala možnosti státu, jak regulovat a kontrolovat pandemii, včetně legislativního vymezení a lockdownu. Tyto dva termíny jsou zde ve shrnutí zmíněny záměrně, neboť jejich součástí jsou právě opatření proti sociálnímu kontaktu lidí, k jehož jedné podstatné části – tedy trávení volného času – se bude věnovat další kapitola teoretické části, a potažmo pak v souvislostech i část výzkumná.

2 Člověk a jeho volný čas

Pod pojmem volný čas si každý člověk představí něco jiného. Toto spojení je v současnosti velmi často zmiňováno zejména v souvislosti s určitými lidskými aktivitami, které pak analogicky nazýváme volnočasové.

2.1 Volný čas a volnočasové aktivity

Průcha aj. (1995) charakterizují volný čas jako: „čas, s kterým člověk může nakládat podle svého uvážení a na základě svých zájmů. Volný čas je doba, která zůstane z 24 hodin po odečtení času, věnovanému práci, péči o rodinu a domácnost, péči o vlastní fyzické potřeby (včetně spánku)".

Podobně vymezuje pojem volný čas také Pávková (2001), která jej popisuje jako určitou dobu, ve které si člověk může dělat, co chce, co ho baví, co mu přináší radost. Radí do této oblasti relaxaci, pobavení, dobrovolnictví a vzdělávací kurzy.

Hájek (2008, s. 10) uvádí, že „volný čas je dobou, kterou má člověk k dispozici pro činnosti sebeurčující a sebevytvářející.“ Do těchto činností se zařazuje odpočinek, osobní zájmy, zábava a pobavení, zvyšování kvalifikace a lze zde zahrnout také podíl na veřejném životě.

V odborných zdrojích se velmi často hovoří také o negativním a pozitivním vymezením volného času. Negativní vymezení se snaží zabránit chápání volného času jako čistě mimopracovní doby. V tomto pojetí se tedy jedná o dobu celkového denního průběhu po odečtení prací či studiem podmíněného času, nutných úkolů v domácnosti, času pro uspokojení základních fyziologických potřeb. Oproti tomu pozitivní vymezení se zabývá obsahovou náplní volného času, který je v tomto pojetí chápán jako časový rámeček, ve kterém znamená pro jedince svobodu rozhodování o tom, co bude činit, aniž by ho k tomu někdo nutil, nařizoval či aniž by k tomu byl nucen sám jedinec podvědomě. (Vážanský a Smékal 1995).

„Co je pro někoho dobrovolnou činností, kterou vykonává rád ve svém volném čase, to může být pro jiného nepříjemnou nutností, v lepším případě činností, vyplývajících z jeho školních či studijních povinností, případně z pracovních povinností. Volný čas je společenským produktem, který se objevuje na určité úrovni rozvoje člověka a společnosti. Představuje významnou hodnotu, dosaženou předchozím vývojem. Volný čas není doba

zahálky a pasivity, ale naopak kvalitativně nová hodnota, která se objevuje souběžně s osvobozením se od permanentních aktivit nutných k přežití. Volný čas se stal bohatstvím společnosti, lidským a sociálním zdrojem dalšího rozvoje společnosti. Disponibilní čas dává člověku možnost být sám sebou a ve svobodně zvolených aktivitách sám sebe rozvíjet a seberealizovat se. Rozvojem sebe sama také člověk napomáhá rozvoji celé společnosti. Význam tohoto rozměru volného času je diferencován podle stavu rozvoje společnosti a společenských vztahů ve společnosti a současně také dle pozice jedince ve společnosti." (Vlasák, 2008, s. 8).

Volnočasové aktivity jsou činnosti, jež obsahují širokou škálu možností a aktivit, které může jedinec využít, a které se v současnosti stále více obohacují a rozrůstají (Dufková et al., 2008).

Podle stejných autorů je možno je rozdělit do skupin:

- kulturní aktivity,
- sportovní aktivity,
- sociální aktivity,
- vzdělávací aktivity,
- veřejné aktivity,
- rekreační a cestovatelské aktivity,
- hobby a manuální práce.

Dufková et al. (2008) tyto aktivity dále popisují. Kulturní aktivity mohou být dále rozděleny na receptivní a perceptivní. Receptivní pojetí chápe kulturní aktivity jako činnosti, při kterých jedinec dostává a akceptuje jistou kulturní hodnoty. Zde lze řadit zejména návštěvu divadel nebo koncertů, ale také sledování televizních pořadů. V perceptivním pojetí kulturních aktivit si takovou činností jedinec sám tvoří vlastní kulturní hodnotu. Pod tuto oblast lze zařadit kreativní činnosti jako tvoření, kreslení, poslech hudby aj. Sportovní aktivity obsahují všechny sporty, včetně chůze a adrenalinových sportů. Sociální aktivity zahrnují budování mezilidských vztahů a sociálních kontaktů, včetně rodinných akcí, návštěva restaurace, či společenské zábavy nebo plesu. Vzdělávací aktivity je někdy složité oddělit od aktivit kulturních, neboť se často prolínají. Všeobecně lze pod tuto skupinu zařadit individuální sebevzdělávání, vzdělávání v různých zájmových kroužcích, případně absolvování veřejných přednášek na různá témata, ale i studium odborné literatury. Součástí je také vzdělávání institucionalizované, tedy vzdělávání s jistou formou organizace a pod

záštitou nějaké instituce, většinou školy. V případě veřejných aktivit se nejčastěji jedná o rozmanité veřejné akce: demonstrace, protesty, veřejné vystupování, ale také formy angažovanosti jedince na řešení úloh ve veřejném zájmu regionálního i mnohem většího rozsahu. Do rekreačních aktivit přiřazujeme chataření, chalupaření či zahrádkaření. Cestovatelské aktivity obsahují zejména činnosti spojené s prozkoumáním a užitím určité lokality, avšak nepočítají se zde služební, obchodní či studijní cesty. Pojem hobby značí činnost, určitou zálibu, činnost, kterou člověk vykonává z důvodu vlastních osobních zájmů, a která mu přináší radost. Pod manuálními činnostmi se pak dá nalézt například kutilství či rybaření, avšak nelze pod něj počítat manuální práce například v domácnosti či okolo domu.

2.2 Funkce a typy volného času

Jako každý činitel v životě člověka, má i volný čas a s ním spjaté volnočasové aktivity svoji funkci. Z literatury lze vyvodit i skutečnost, že volný čas má svá specifika, a proto se dělí na určité typy.

2.2.1 Funkce volného času

Kavanová a Chudý (2005) vymezují tyto 3 hlavní funkce volného času:

- odpočinek
- zábava
- rozvoj osobnosti

Důsledkem pracovního zatížení vzniká u jedinců fyzická i psychická únava. Odpočinek je tedy receptem, jak tuto únavu eliminovat a regenerovat fyzickou i psychickou pohodu jedince. Zábava by měla přerušit nevýraznost situace v režimu dne a formovat by měla také stereotyp pravidelné týdenní rutiny neboli koloběhu chození do práce, péče o domácnost a spánku. Nejdůležitější funkci volného času pak zůstává rozvoj osobnosti, pod čímž si můžeme představit rozvoj duševního, sociálního a tělesného zdraví (Kavanová et al., 2005).

Důležitou podmínkou správného funkčního působení volného času je, aby byly proporcionálně mezi sebou vyvážené. Pokud by jedna funkce výrazně převažovala nad druhou, mohlo by dojít k porušení správného formování osobnosti člověka. Zásadní aspekt vlivu volného času na formování osobnosti člověka klade za nejpragmatictější, aby jedinec v oblasti volného času reflektoval na jinou aktivitu, než tu, kterou využívá ve svém zaměstnání.

Tedy příkladem: jedinec, který je ve svém zaměstnání převážně duševně pracujícím, by se nejlépe ve svém volném čase měl věnovat činnosti, která je zaměřena více na pohybový či manuální charakter. Naopak člověk, který vyvíjí v zaměstnání vysokou fyzickou aktivitu manuálního charakteru, by se měl zaměřit ve svém volném čase na duševní či tvůrčí činnost. (Dufková et al., 2008).

2.2.2 Typy volného času

Obecně lze volný čas dělit do několika typů. Dufková et al. (2008) toto dělení kategorizuje takto:

- denní volný čas
- víkend
- dovolená.

Velmi výstižně tyto pojmy konkretizuje Peterková (2021, s. 18-19):

*„Pod pojmem **denní volný čas** si představujeme volný čas obvyklého pracovního dne. V tomto čase máme menší časový objem a jsme závislí na času, který strávíme v práci. Většinou bývá naplněn odpočinkem po práci, přípravou jídla atd.*

***Víkendem** se rozumí, že je pro pracující lidi něco jako dvoudenní dovolená, na které se mohou věnovat činnostem, které je baví, které mohou být i časově náročnější. Přece však se stává, že víkend bývá brán spíše jako čas, který je vyhrazený pro činnosti v domácnosti, na které už v týdnu nezbyl čas.*

*Sociologické hledisko bere **dovolenou** jako delší plynulý úsek, při kterém si zachovává většinu základních funkcí, jako je odpočinek, pobavení a vzdělávání. Často se charakterizuje jako krátká proměna životního stylu, ve kterém se po dobu změni jeho určité podmínky“ (Duffková et al., 2008 cit. podle Peterková, 2021).*

2.3 Psychosociální faktory ovlivňující volný čas

Pojem psychosociální znamená podle psychologického slovníku je vymezen jako vztahující se k vlivu společnosti na vývoj a stav psychiky (Psychologický slovník, 2000).

Bach (2018) definuje pojem psychosociální jako komplexní provázanost psychických a sociálních aspektů, které se vzájemně v čase ovlivňují, případně se na sebe neodlučitelně vážou. Psychosociální faktory vymezuje jako průnik psychických a sociálních faktorů

v životě jedince, jež významnou měrou ovlivňují jeho chování, jednání a prožívání, ale i kvalitu sociálních vztahů a jeho celkový život ve společnosti. Působí na jeho zdraví a životní styl.

Životní styl je způsob jakým lidé komplexně žijí. Zahrnuje oblasti jejich bydlení, stravování, vzdělávání, zábavu, vzájemnou mezilidskou komunikaci, spotřebu, jednání, rozhodování, cestování, vyznávání a dodržování určitých hodnot, péči o děti a mnoho dalších. V širším pojetí se dá životní styl charakterizovat jako soubor individuálních postojů, dovedností i hodnot, které pak odrážejí činnost člověka, spočívající ve výživě a tělesném pohybu, kvalitních mezilidských vztazích, zájmech a zálibách a v neposlední řadě organizaci času jedince. Jsou-li tyto ve vzájemné rovnováze, dá se hovořit o zdravém životním stylu. (Duffková et al., 2008).

V případě životního stylu jde o souhrn psaných a nepsaných pravidel, identifikačních vzorů a životních podmínek, které lidé zohledňují ve svém chování a mezilidských vztazích (Jandourek, 2001).

V dalším textu vybírám faktory, které dle dostupných zdrojů a osobních zkušeností zcela zásadním způsobem formují a vymezují volný čas dospělých. Rozdělil jsem následný text do tří podkapitol: vymezení pojmu dospělost, faktory psychické a faktory sociální.

2.3.1 Pojem dospělost

Jako dospělého vnímá naše společnost člověka, který dosáhl plnoletosti. Ta je vymezena jistou věkovou hranicí, kterou když jedince překoná, je z pohledu legislativy plně zodpovědný za své činy. Počátek dospělosti lze odvodit také z jistých biologických a psychosociálních pohledů. Biologická dospělost je vymezena fyzickým zráním jedince a často je na první pohled velmi snadno viditelná. Dospělost z pohledu psychosociálního je již mnohem obtížnější určit, neboť okamžik jejího dosažení je u každého člověka velmi individuální, přičemž její charakteristické složky dozrávají v jiném okamžiku (Bartoňová, 2012).

Vágnerová (2007) jako tyto složky určuje rozvoj osobnosti rozvoj v oblasti socializace a ekonomickou nezávislost. Rozvoj osobnosti vymezuje samostatným rozhodováním a přijímáním zodpovědnosti za toto své rozhodování, přikládá realistický odhad vlastních schopností či možností a ovládnutí svého jednání i emocí. Rozvoj v oblasti socializace je charakteristický poměrnou samostatností, vztahovými změnami s rodiči a svými vrstevníky,

kolegy, nadřízenými a dalšími lidmi, schopnost partnerského soužití nevyjímaje. Ekonomická nezávislost, která v první řadě odstraňuje finanční závislost na svých rodičích, potom plní funkci uspokojování potřeby vlastní realizace.

Bartoňová (2007) dělí dospělost do tří období:

- mladá dospělost (20 až 35 let)
- střední dospělost (35 až 45 let)
- starší dospělost (45 až 60 let)

Dále stejná autorka vymezuje mladou dospělost jako ochotu přijímat profesní a pracovní roli, blíží se partnerský vztah, případně rodičovství. Jedinec zvyšuje svoji sebejistotu v mezilidských vztazích, umí přijímat zodpovědnost za své konání a začíná čerpat z vlastních zkušeností. V období střední dospělosti nastává podle autorky tzv. krize středního věku, lze pozorovat první malé známky stárnutí. Dochází k přehodnocení dosavadního života jedince a obligátně i ke konfrontacím mezi dospívajícími dětmi a jejich rodiči. Starší dospělost je pak vnímána a spojována stárnutím, snižováním fyzické výkonnosti jedince a v neposlední řadě se změnou role rodičů na prarodiče.

Vágnerová (2007) ještě doplňuje, že po období dospělosti nastává období raného stáří (60 až 75 let) a pravého stáří.

2.3.2 Psychické faktory ovlivňující volný čas dospělých

Mezi psychické faktory ovlivňující volný čas řadí Kohoutek (2006) faktory osobnosti, emoci a motivace.

Faktory osobnosti

Lidský jedinec je biologické podstaty a jeho fyzická stavba a konstituce těla je podstatnou a neoddělitelnou součástí jeho osobnosti. Vizuální stavba těla je odlišná pro různé druhy ras, pohlaví, věku a zdravotního stavu. Fyzičnost lidského těla ve spojitosti s jeho psychickými vlastnostmi dává lidskému jedinci výraznou míru jeho vnímání jako základní hodnoty člověka, podílí se na jeho vlastním sebehodnocení a bývá často zdrojem potěšení, ale i frustrací. Tato charakteristika je zařazena pod **tělesné a genderové aspekty osobnosti** (Kohoutek, 2006).

Duševní schopnosti obsahující poznání a myšlení zařazuje Fontana (1997) pod **kognitivní aspekty osobnosti**. Pod tyto aspekty se u dospělých řadí inteligence a kreativita, mluva a jednání v mezilidských vztazích.

Kohoutek (2007, s. 49) tyto schopnosti považuje za „*uchopitelné předpoklady pro vykonávání studijních, profesních, teoretických a praktických aktivit člověka. Jsou to takové kapacitní vlastnosti osobnosti, které podmiňují úspěšné vykonávání činností člověka a to po stránce kvalitativní, kvantitativní i časové a výkonové.*“ Přičemž je není možno omezovat pouze na oblast intelektu, vnímání a motoriky, ale je nutné do této oblasti přiřadit také schopnosti citové. Ty vyjmenovává jako schopnost empatie, citové prožívání, rozhodnost a sebeovládání. Velmi často je v literatuře do oblasti kognitivních schopností jedince zařazována inteligence neboli schopnost odpovídající, rychlé a efektivní reakce na životní situace.

Za další faktor osobnosti považuje Bach (2018) **temperament**. O něm tvrdí Kohoutek (2006), že se jedná o vrozenou, potenciální a dynamickou stránku lidské povahy, již lze pozorovat. Pro každého jedince má temperament určité odlišnosti a to především v oblasti nálady, citové vzrušivosti, emocích, a sebepojetí. Historicky nejznámější členění temperamentů je do kategorií: sangvinik, flegmatik, choleric a melancholik. Podstatou této teorie dělení temperamentu je, že se jedinec ve svém chování pohybuje po osách stability a lability, extrovertním a introvertním rysem.

Vágnerová (2010) však proti této teorii staví jiné pojetí temperamentu, a sice čtyři temperamentové dimenze podle Cloningera:

- První dimenze vyjadřuje tendenci k vyhledávání nových a silných zážitků, souvisí s tendencí jednat aktivně a rychle.
- Druhá dimenze je reprezentována tendencí vyhýbat se jakýmkoli nepříjemnostem, projevuje se opatrností, nedůvěřivostí, pasivně vyhýbavým reagováním.
- Třetí dimenze spočívá v závislosti na odměně, jedná se o sklon reagovat intenzivněji na odměňující podněty a kladnou sociální odezvu, s potřebou příjemných zážitků.
- Čtvrtou dimenzí je míra vytrvalosti a stability, spočívající ve stálosti určitého směřování bez ohledu na frustraci, únavu, negativní podněty.

Temperament každého jedince významně souvisí s jeho emočním prožíváním, jeho aktivační úrovní i celkovou reaktivitou, přičemž dispozice temperamentu vždy směřuje

k preferenci určitého životního stylu, úrovně mezilidských vztahů, volby povolání (Vágnerová, 2010).

Na tomto místě se mohu domnívat, že dispozice temperamentu směřuje i k preferencím ve výběru volnočasových aktivit.

Posledním faktorem osobnosti označuje Bach (2018) **typické rysy osobnosti**. Podle Vágnerové (2010) se jedná o zevšeobecnující charakteristiky predikovatelných způsobů reakcí lidského jedince na jisté životní situace. Tyto rysy pak vymezují jisté vzorce v prožívání těchto situací, v uvažování a v chování.

Faktory emocí

Pojem emoce pochází z latinského *emovere*, či francouzského *emotion*, jehož význam by se dal přeložit jako "vzrušovat". (Český etymologický slovník, 2015).

Podle Nakonečného (2012) se jedná o významnou součást duševního života jedince, včetně jeho prožívání a regulace jeho chování. Původní biologický význam emocí spatřuje v přizpůsobivé reakci jedince na životní situace, jako reakci fyzické konstituce těla a soustředění energie na následné jednání. Typickým příkladem autor uvádí slovní spojení strach – útek. V psychologickém pojetí tedy emoce pomáhají při rychlém rozhodování a zároveň znamenají jisté typy bezprostředních odpovědí na podněty, jež jsou pro daného jedince důležité.

Poláčková Šolcová (2018) pak doplňuje výklad emocí také ze sociologického hlediska, kdy se v průběhu socializace každého lidského jedince tento učí emoce rozpoznávat a pojmenovávat, zařazuje je do určitého kontextu se sociálními normami, které určují vhodnost či nevhodnost v konkrétních životních situacích. Jistým způsobem se emoce podílejí na sociální kontrole a fungování společnosti.

Pro výběr vhodné volnočasové aktivity tak budou i emoce patřit do komplexního formování preferencí při procesu takového výběru.

Faktory motivace

Nakonečný (2012) uvádí, že nejdůležitějším úkolem psychologie vždy bylo, je a bude objasnit psychologickou příčinu toho, proč se lidé chovají tak, jak se chovají. Věda tedy hledá motivaci takového jednání, neboť právě motivy totiž dávají smysl tomu, co lidé konají a jak

jednají. Tyto motivy pak mají dvě základní součásti, přičemž první se váže k důvodu, proč se někdo v dané situaci chová jistým způsobem, zatím co druhá hledá cíl takového chování.

„Snad nejznámější teorií motivace je dílo A. H. Maslowa, který uspořádal základní potřeby do hierarchie, kterou symbolizoval trojúhelníkem, resp. pyramidou, u které ze základny složené z nižších, spíše pudových, osobních fyziologických potřeb přechází přes potřebu základního bezpečí k vyšším potřebám lásky, sounáležitosti, sebeúcty, respektu u druhých, uznání a ocenění. Horní část pyramidy představují kognitivní a estetické potřeby, vrcholem jsou potřeby seberealizace a nejvyšším bodem hierarchie je potřeba sebepřesahu, transcendence.“ (Bach, 2021, s. 57)



Obrázek č. 2: Maslowova pyramida potřeb. (Procházková, 2018)

Vágnerová (2010) doplňuje, že nejvyšších oblastí pyramidy potřeb zdaleka nemusí každý jedinec dosáhnout, přičemž poukazuje na skutečnost, že naplnění vyšších potřeb je podmíněno naplněním potřeb nižších. K významu motivačních procesů pak dodává, že problematika motivace velmi úzce souvisí s hodnotovým systémem jedince a pochopení fungování motivačních procesů je stěžejní k pochopení jednání, chování a rozhodování ve volnočasových oblastech života dospělého.

2.3.3 Sociální faktory ovlivňující volný čas dospělých

Lidský jedinec se narodí, vyrůstá i žije v určité společnosti, v určité kooperaci s ostatními lidmi, a to v kontextu historickém, prostorovém, kulturním a s jistými sociálními vazbami. Toto prostředí má na něj velmi podstatný vliv, a to jak pozitivní, tak negativní. Toto sociální prostředí dává nespočet příležitostí a podnětů k jeho osobnostnímu rozvoji, k rozmanitým způsobům života i k naplňování volného času (Kraus, 1999).

Sociální prostředí působí na lidského jedince především procesem socializace, ve kterém se člověk mění z biologického tvora v společenskou bytost. K dalším sociálním faktorům ovlivňující volný čas dospělých se řadí také rodina, ve které vyrůstali i škola, kterou absolvovali. V neposlední řadě má k rozhodování při volbě způsobu trávení volného času také sociální skupina věkově příbuzných lidí, v níž se jedinec se svými sociálními vazbami pohybuje a také společnost a média. (Procházka, 2012).

Faktor socializace a sociální skupiny

Helus (2015) popisuje socializaci jako celoživotní vývojový proces, kdy dochází k přeměně novorozence ve společensky integrovanou, kulturními vlivy ovlivněnou a ve společensko-kulturních souvislostech jednající a prožívající bytost. Socializace je dle autora rozdělena na tři úrovně přeměny osobnosti. V první úrovni se jedná o vytváření základních druhových charakteristik člověka, který tak získává typické lidské rysy díky sociálnímu prostředí, v němž žije (socializace v rovině antropogeneze). Ve druhé úrovni získává dotyčný jedinec určité specifické návyky, přejímá pravidla chování, vzory a ideály, hodnoty a kulturní úroveň, a to díky včlenění do konkrétního společensko-kulturního prostředí v specifické sociální vrstvě nebo skupině, např. v zaměstnání, kultuře, lokalitě, kde žije, okruhu přátel, ve kterém se zdržuje (socializace v rovině utváření modální osoby). Ve třetí úrovni se formuje odlišnost jeho osobnosti od ostatních jedinců prostřednictvím vlivu určitých životních událostí (socializace v rovině individuální biografie).

Naproti tomu Procházka (2012) vymezuje tři etapy socializace, kdy se jedinec v první etapě identifikuje s matkou, ve druhé se osamostatňuje a hledá své místo ve společnosti, aby se ve třetí etapě plně začlenil do širších sociálních vztahů

Faktor rodiny a školy

Podle Heluse (2015) je rodina primárním činitelem socializace každého lidského jedince. Způsoby jednání rodičů a postoje vůči dítěti předurčují, jak bude dítě rozvíjet své vztahy samo se sebou, vůči druhým lidem i v sociálních skupinách. Rodina se tak stává prvotním prostředím volnočasového života a představuje při formování volného času dítěte nejvýznamnější roli. Neplní-li rodina správně svoji funkci, může znamenat pro dítě podstatné vývojové problémy a deformace, často se také může stát základem jeho celoživotních problémů.

Po vstupu dítěte do školy se dále formují jeho preference v oblasti trávení volného času a volnočasových aktivit. Hofbauer (2004, s. 77) výstižně charakterizuje význam školy v přínosu pro jejich volnočasový rozvoj: „*Význam školy z hlediska přínosu pro volnočasový rozvoj dětí a mládeže spočívá v jejich účasti na volnočasových aktivitách školy. Tyto aktivity vedou k formování individuálních předpokladů účastníků a jejich zájmového vzdělávání, pomáhají odkrývat zájmy a nadání žáků, navozují kladný vztah dětí a mládeže k dalším způsobům vzdělávání prostřednictvím volnočasových aktivit a zároveň plní výchovně vzdělávací, kulturní a sociálně preventivní, zdravotní (regenerační a relaxační), oddechovou a kompenzační funkci.*”

Jak autor dále uvádí, škola prostřednictvím volnočasových aktivit zvyšuje aktivitu a iniciativu žáků, jejíž základ položila rodina a formuje tak žáky v oblasti historické, kulturní, vědní, pohybové či umělecké. Na středních školách se pak volnočasové formování posiluje a prohlubuje.

Faktor médií a společnosti

Média jsou v 21. století způsob zprostředkování hromadné mezilidské komunikace, sdělováním informací a formou zábavy za využití různých nosičů, zařízení a technologií. Fenomémem této postmoderní doby jsou sociální sítě. S přibývajícím množstvím informací se zvyšuje potřeba mezilidské komunikace, nároky na rychlost, kvalitu i kvantitu přenosu informací a média jsou prostředkem, který všechny tyto potřeby a nároky velmi dobře naplňuje. Média se velmi rychle přizpůsobují poptávce po informacích, jsou prakticky všudypřítomná a vzhledem k tomu, že z jejich dosahu nelze zcela dobře uniknout, stávají se silným celosvětovým aspektem, který ovlivňuje každého člověka. Nástup nových technologií,

připojení k internetu prakticky kdykoli a kdekoli, mobilní elektronická zařízení jsou vybavením většiny populace a prostupují tak i volný čas každého jedince (Bach, 2018).

Hofbauer (2004) předkládá návrh na potřebu mediální výchovy pro vedení k vhodnému a kritickému používání médií a to s kladením důležitosti na aktivní trávení volného času všech věkových skupin. Zdaleka ne jediným negativním dopadem rozmachu médií je proměna aktivního přístupu ve volném čase na uživatelský přístup k volnočasovým aktivitám.

Tento negativní trend ještě více prohloubila stále probíhající pandemie COVID-19. Společnost se tak dostává do dalšího rizika spojeného s neaktivním trávením volného času, se všemi následky, které to může přinést na zdraví, zdravý životní styl, ale také na přirozenou míru sociální komunikace v osobní rovině.

2.4 Zájmové vzdělávání dospělých

Teoretická východiska zájmového vzdělávání v základním pojetí vymezuje Bílá kniha (2001, s. 54) jako „*souhrn výchovně vzdělávacích, poznávacích, rekreačních a dalších systematických, ale i jednorázových činností a aktivit, směřujících k účelnému a efektivnímu naplnění volného času a umožňujících získat vědomosti a dovednosti mimo organizovanou školní výuku*“.

Zájmové vzdělávání lze nazvat také jako vzděláváním společensko-kulturním. Zájmové vzdělávání vytváří podmínky pro kultivaci osobnosti v oblasti jejich zájmů a uspokojuje vzdělávací potřeby se zaměřením na osobu vzdělávaného jedince. Částečně dotváří danou osobnost, když se zaměřuje na její žebříček hodnot a obsahuje širokou škálu lidských zájmů. Zájmové vzdělávání přispívá k seberealizaci vzdělávaného jedince ve volném čase (Palán, 1997).

V případě zájmového vzdělávání dospělých se jedná o soubor krátkodobých i dlouhodobých forem vzdělávání, které vyplývají z kreativní, edukační a organizační volnočasové aktivity, směřující k saturaci jejich zájmů. K té lze dojít sebevzděláváním pomocí odborné literatury, ve formálních i neformálních organizacích, jež zabezpečují vzdělávání v určité oblasti zájmů a umožňují jedinci jejich uspokojení, případně kombinací uvedených forem (Šerák, 2009).

Autor identifikoval i přes výraznou obsahovou různorodost zájmového vzdělávání dospělých několik typických univerzálních znaků takového vzdělávání:

- zájem,
- volný čas,
- dobrovolnost,
- svoboda výběru,
- místní příslušnost,
- uspokojení potřeb,
- pestrost obsahu,
- neutilitárnost,
- otevřenost,
- aktivita.

Autor dále poukazuje na vysoce individualizovaný způsob realizace zájmového vzdělávání dospělých a aspekt dobrovolnosti a neformálnosti jsou nejmarkantnějšími odlišenými, kterými se odlišuje zájmové vzdělávání dospělých od ostatních. Dospělý vzdělávaný má možnost volby cíle, metody i trvání účasti na vzdělávání podle svých vlastních preferencí, svých možností a životních podmínek. Rozsah uspokojování vzdělávacích potřeb dospělého je pak vymezena celkovým objemem volného času jedince, přičemž jeho dostatek je předpokladem pro účast na zájmově vzdělávacích aktivitách.

Vnitřní motivace účastníka zájmového vzdělávání a jeho svoboda volby výběru zájmové činnosti je jednou ze základních charakteristik tohoto vzdělávání. Jeho výstupy v podobě osvědčení pak mají působit spíše na osobní prestiž aktéra vzdělávání a posilovat jeho motivaci (Knotová, 2011).

Neutilitárnost vysvětluje Šerák (2009) skutečností, že určitá aktivita jedince přestává pro něj být nutností k jeho existenci a cílem této aktivity pak není užitek, ale samotná činnost. Zároveň aspekt vlastní aktivity podněcuje a rozvíjí znalosti a schopnosti vzdělávaného jedince. I otevřenost celého systému pro širokou veřejnost a propojení s jinými částmi vzdělávání dospělých, např. studiem odborné literatury, je významnou vlastností zájmového vzdělávání dospělých. Z pohledu pestrosti i šířky nabídky pak lze toto vzdělávání označit za nejméně homogenní oblast vzdělávání dospělých.

2.4.1 Cíle, funkce a typy zájmového vzdělávání dospělých

Hlavním cílem zájmového vzdělávání je možno označit osobnost jedince s všestranně a harmonicky rozvinutou osobností, samostatnou a plně participovanou v sociálních vztazích. Kreativní využívání volného času a zaměření vzdělávaného na vlastní rozvoj by mělo vést k využití jeho maximálního potenciálu a stát se součástí celoživotních edukačních a socializačních procesů (Šerák, 2009).

Palán (2001) obecně pod vzdělávání dospělých podsouvá funkci humanizační, tedy zlidšťování jedince, funkci integrační, čili začleňování vzdělávaného do sociálních skupin a funkci kvalifikační, která napomáhá uplatňování na trhu práce.

Naproti tomu Šerák (2009) vyjmenovává obecné funkce vzdělávání dospělých jako světonázorovou, konzervační, propagandistickou, regenerační a aktualizaci, komunikační a všeobecně vzdělávací.

Knotová (2011) jde v podrobnostech funkcí ještě hlouběji a vymezuje těchto sedm funkcí:

- sociálně adaptační a integrační: vystupování v sociálních rolích, vytváření, předávání a participace na systémech hodnot,
- kompenzační: nahrazování nedostatků a jednostrannosti předchozích výchovných procesů či pracovních vytížení a odstranění omezení variant seberealizace,
- popularizační: stimuluje k dalšímu vzdělávání a šíření poznatků,
- ekonomická a kvalifikační: získání znalostí a dovedností potřebných k zvládnutí pracovních rolí
- relaxační: uvolnění emocí,
- profylaktická: preventivní funkce k překonání stereotypů, nudy a jednotvárnosti,
- seberealizační: vytváří prostor k seberealizaci a přeměně vlastních hodnot.

Zájmové vzdělávání dospělých je pro svou šířku záběru a pestrost obtížně typizovatelné. Přesto však s jistými dobovými změnami došel Šerák (2009) k členění na tyto typy zájmového vzdělávání:

- kulturní a estetická výchova,
- pohybová a sportovní výchova,
- cestování a turistika,

- zdravotní výchova,
- environmentální výchova,
- vědeckotechnické vzdělávání,
- jazykové vzdělávání,
- náboženská a duchovní výchova.

2.4.2 Charakteristika typů a instituce zájmového vzdělávání dospělých

Šerák (2009) popisuje význam zájmového vzdělávání dospělých a tak lze považovat charakteristiku jeho typů za klíčovou, a to včetně uvedení institucí, které se poskytováním zájmového vzdělávání zabývají. Některé instituce však nemusí mít zastoupení pouze v jednom typu zájmového vzdělávání, zejména z důvodu, že oblast činnosti prostupuje dvěma či více typů. Autor pak typizuje zájmové vzdělávání a instituce takto:

Kulturní a estetická výchova

Kultura je významným atributem celospolečenského života. Kultura a estetika se vzájemně doplňují a přivádějí lidskou společnost k větší integritě. Souhrn kulturních hodnot, které jsou předávány z generace na generaci, dotváří a vymezuje neustále se rozvíjející proces, jehož obsahem je právě jejich vytváření, osvojování a předávání. Vysokou měrou formuje emocionální, intelektuální i morální úroveň lidského jedince, čímž tak doplňuje i výchovně vzdělávací funkci. Estetická složka je pak působením krásna na vzdělávaného jedince, formuje jeho schopnosti vnímání a dostává do souladu jeho pohled se společensky uznávanými kulturními hodnotami. Správné vnímání kulturních výtvorů z různých oblastí kultury obohacuje vzdělávaného jedince o nová poznání.

Mezi instituce tohoto typu zájmového vzdělávání spadají: památky, muzea, galerie, knihovny, divadla a hudební tělesa a další instituce. Z nejznámějších lze jmenovat Národní památkový ústav se sídlem v Praze, který je zřízen jako státní příspěvková organizace Ministerstvem kultury České republiky. Plní mimo jiné funkci správce souboru 103 památkových objektů, které jsou zpřístupněny veřejnosti. Mezi další instituce patří 17 muzeí, 2 galerie, 3 knihovny, 4 instituce z oblasti divadla u hudby a 3 další instituce (Národní filmový archiv, Národní informační a poradenské středisko pro kulturu a Národní ústav lidové kultury, jež jsou po celé České republice, a jsou zřízena Ministerstvem kultury ČR. Z řad muzeí, která mají buď všeobecné či specifické zaměření a poskytují veřejnosti ucelený zejména historický pohled na různá odvětví z historie, lze jmenovat Národní muzeum v Praze,

Moravské zemské muzeum v Brně, Muzeum umění v Olomouci a Technické muzeum v Brně. Soustavu uvedených kulturních institucí zřízených Ministerstvem kultury ČR, pak doplňují desítky muzeí, divadel, galerií po celé České republice, která jsou zřizována kraji či obcemi, a dále desítky až stovky soukromě vlastněných divadel, galerií, kin a jiných obdobných zařízení (Ministerstvo kultury ČR, 2021).

Pohybová a sportovní výchova

Podle Šeráka (2009) tato oblast zahrnuje především aktivní péči o fyzický stav člověka. Převážná většina aktivit probíhá jako sebevzdělávací spontánní aktivita, nikoli pouze jako pedagogický proces. Socializační efekt, který sportovní výchova přináší, působí také na estetickou a morální stránku vzdělávaného jedince, což poukazuje na prolínání do jiných sfér zájmového vzdělávání. Je to jedna z nejširších oblastí volnočasového vzdělávání.

Institucionální zajištění je této oblasti skutečně velmi široké. Zastřešujícím orgánem je Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy České republiky. Dále čítá celorepublikové organizace typu Českého svazu tělesné výchovy a sportu, který je národním sportovním svazem, přes zájmová sdružení čili spolky celostátního i regionálního charakteru, přes sportovní organizace zřizované všemi typy škol v České republice až po tisíce soukromých poskytovatelů sportovních, pohybových či kondičních služeb (Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy, 2021).

Cestování a turistika

Krátkou, ale výstižnou charakteristiku uvádí Bartošíková (2013, s. 38): *Cestování a turistiku „je možné vymezit jako aktivní pohybové a kulturně poznávací činnosti. Jejich cílem je uspokojení potřeby reprodukce fyzických a psychických sil člověka a to prostřednictvím poznávání, odpočinku, zábavy, rozptýlení, léčebných aktivit apod., obvykle ve volném čase. Tento typ se liší od sportu tím, že není primárně zaměřen na výkon.“*

Institucionální zajištění v tomto případě je také velmi široké. Nejznámější institucí v této oblasti je Klub českých turistů, což je zapsaný spolek turistů s početnou členskou základnou. Hlavní činnost spolku zahrnuje vytváření všestranného turistického programu, podporovaného jako celoživotní aktivitu, včetně těch mezinárodních (Klub českých turistů, 2021). Další instituce v tomto odvětví je početný soubor zájmových spolků na podobné bázi, dále soukromé cestovní kanceláře a agentury, včetně těch zajišťující dopravu.

Zdravotní výchova

Základním cílem zdravotní výchovy je zvýšení motivace vzdělaného jedince ke zdravému způsobu života a prevenci onemocnění. Rozvíjí zdravotní uvědomělost, postavenou na konceptu fyzické a duševní hygieny. Zájmové vzdělávání v této oblasti se soustředí zejména na oblast prevence a sdělování informací o možnostech zvýšení motivace ke zdravému způsobu života (Šerák, 2009).

Institucionální zajištění v této oblasti zastřešuje Ministerstvo zdravotnictví České republiky. Podstatnou součástí jsou i vzdělávací kurzy lékařských fakult univerzit. Nedílnou součástí tvoří také Státní zdravotní ústav a síť krajských hygienických stanic, které organizují různé formy zájmového vzdělávání dospělých, opět zejména v oblasti prevence a předcházení nejen civilizačním onemocněním. Do systému vzdělávání v této problematice spadají také veřejné a soukromé nemocnice, které pořádají rozmanité druhy kurzů pro veřejnost (Ministerstvo zdravotnictví ČR, 2021).

Environmentální výchova

Tato oblast zájmového vzdělávání si klade za cíl rozvíjet znalosti a návyky, které jsou prospěšné pro vymezení a porozumění vztahu člověk, příroda a společnost. Snaží se vypěstovat ve společnosti osobní odpovědnost každého jedince za stav přírodního prostředí, v němž žijeme. Toto prostředí denně odolává mnoha negativním aspektům života celé společnosti, ale i každého člověka individuálně (Šerák, 2009).

Z institucí zajišťujících zájmové vzdělávání označujeme jako základní pramen informací Ministerstvo životního prostředí České republiky. Problematice se věnuje mnoho organizací, které mají za cíl ochranu přírody a prostředí, kde společnost žije. Nemalá pozornost je věnována ochraně vyhynulých živočišných druhů, ochraně vodstva a jeho čistoty i ochraně vzduchu (Ministerstvo životního prostředí ČR, 2021). Mezi nejznámější instituce ve vzdělávání patří Český svaz ochránců přírody, což je zapsaný spolek, který čítá přes 7000 členů. Pečuje o přírodně cenná území, snaží se o ochranu druhového bohatství rostlin a živočichů v České republice a přes základní organizace šíří informace o své činnosti a provádí vzdělávání a osvětu veřejnosti. Z dalších organizací lze uvést hnutí DUHA, jež chrání divokou přírodu a vzácné šelmy. Provozuje Školu občanské iniciativy, která poskytuje zájmové vzdělání, a kterou už prošly stovky absolventů (Hnutí DUHA, 2021). Dalším významným ochráncem životního prostředí je Greenpeace. Tato organizace působí v 55

zemích světa, včetně České republiky. Cílem této mezinárodní ekologické organizace je chránit životní prostředí a poukazovat na jeho poškozování (Greenpeace ČR, 2021).

Vědeckotechnické vzdělávání

Vychází z aktuálních poznatků vědy a moderních trendů, neboť vědeckotechnický pokrok plní stále větší úlohu ve společnosti. Tento typ vzdělávání především prohlubuje vědomosti a dovednosti v technické oblasti, zavádí do praxe nové technologie a pokouší se o výchovu k racionálnímu myšlení vzdělávaných jedinců. Rozvíjí odborné dovednosti a znalosti, manuální zručnost. Velmi specifickým znakem je vysoká individualita vzdělávacích aktivit a samostatnost edukovaných jedinců (Šerák, 2009).

Institucemi v oblasti vědeckotechnického zájmového vzdělávání jsou zejména planetária a hvězdárny.

Jazykové vzdělávání

Zařazení tohoto vzdělávání mezi zájmové je předmětem mnoha diskuzí, neboť k jazykovému vzdělávání dochází především v rámci školního vzdělávání. Avšak jedinec může studovat jazyk čistě ze svého vlastního zájmu, tedy k získání neformální kvalifikace (Šerák, 2009).

Institucionální zajištění v této oblasti je doménou především jazykových škol, které pořádají velmi bohaté jazykové kurzy z mnoha světových ale i méně známých jazyků. Trvale je největší zájem o angličtinu, neboť se s ní dá, až na malé výjimky, domluvit prakticky na celém světě. Jedná se především o soukromé jazykové školy nebo soukromé jazykové kurzy jednotlivých lektorů a rodilých mluvčích. Jazykové kurzy zajišťuje v rámci zájmového vzdělávání také Ministerstvo zahraničních věcí České republiky (Ministerstvo zahraničních věcí ČR, 2021).

Náboženská a duchovní výchova

Šerák (2009) vymezuje náboženskou a duchovní výchovu jako šíření myšlenek a hodnot charakteristických pro církve, které mohou ovlivnit způsob jeho trávení volného času s důrazem na rozvíjení duchovních hodnot. Zaměření výchovy je převážně formou mší a kázání.

Instituce působící v této oblasti jsou především náboženská společenství různých směrů.

2.5 Zásahy do volnočasových aktivit z titulu pandemie COVID-19

Z uvedených textů je zřejmé, že pandemie COVID-19 většinu ze všech těchto procesů při trávení volného času nabourala. Právě lockdown a krizová opatření často různé volnočasové aktivity zcela zakázaly nebo je více či méně výrazně eliminovaly.

Dne 12. března 2020 vyhlásila vláda na území České republiky usnesením č. 194 nouzový stav na dobu 30 dnů. V uvedeném usnesení:

„Vláda nařizuje ve smyslu § 5 písm. a) až e) a § 6 zákona č. 240/2000 Sb., o krizovém řízení a o změně některých zákonů (krizový zákon), ve znění pozdějších předpisů pro řešení vzniklé krizové situace krizová opatření, jejichž konkrétní provedení stanoví vláda samostatným usnesením vlády" (Usnesení Vlády České republiky č. 194, 2020).

Následně byly samostatnými usneseními Vlády ČR postupně upraveny podmínky fungování většiny oblastí volnočasových aktivit, které se s přibývajícím časem opakovaně měnily, zpříšňovaly či uvolňovaly. Vzhledem ke skutečnosti, že krizová opatření byla vydávána mnohokrát a s častými opravami, zaměřil jsem se v této části na zpřehlednění a vymezení, která opatření omezila či zakázala příslušnou volnočasovou oblast.

Datum omezení/ zákazu /účinnosti	Předmět omezení / zákazu	Dopad na oblast volnočasových aktivit	Poznámka
11.3.2020	Vláda ČR uzavírá všechny školy v ČR.	Veškeré volnočasové aktivity, které provozuje systém školství, byly zakázány.	Jednalo se sportoviště a sportovní areály přístupné veřejnosti, které provozovalo školské zařízení.
14.3.2020	Vláda zakazuje kulturní, společenské či sportovní akce s účastí nad 30 osob.	Zavírají se všechna muzea, galerie, kina, divadla, kulturní představení, sportovní soutěže s účastí nad 30 osob. Zakazuje se přítomnost veřejnosti v turistických informačních centrech a bazénech.	Sportování bylo povoleno pouze individuální a skupinové do 30 osob ve vnitřních i venkovních prostorách.

16.3.2020	Vláda zakazuje volný pohyb osob a vycestování z ČR	Z volnočasových aktivit byl povolen pouze pobyt v přírodě a parcích	
7.4.2020	Vláda ČR s podporou Poslanecké sněmovny ČR prodlužuje nouzový stav a upravuje podmínky zákazu volného pohybu	Výjimkou je sportování na venkovních sportovištích, v parcích, v přírodě a na jiných veřejně přístupných místech	Omezení: povinnost zakrytí úst a nosu, maximálně v počtu 2 osob, vyjma členů jedné domácnosti
24.4.2020	Vláda ČR umožňuje za specifických podmínek vycestovat z České republiky i přicestovat ze zahraničí. Upravuje se sportování osob, pořádání bohoslužeb a spolková činnost.	společně sportuje nejvýše deset osoby, s výjimkou členů domácnosti, a při sportování od jiných osob zachovávají odstup nejméně 2 metry	Povolují se bohoslužby s účastí max. 15 osob.. Povoluje se účast na spolkové činnosti v max. počtu 10 osob.
11.5.2020	Otevírají se s omezením sportovní centra s venkovním provozem, kina, divadla. Hromadné akce jsou povoleny do 100 osob.	Povolují se divadelní, hudební, filmová a další umělecká představení, sportovní, kulturní, náboženské, spolkové, taneční, tradiční a jim podobné akce a jiná shromáždění, výstavy, slavnosti, poutě, přehlídky, ochutnávky, trhy a veletrhy, vzdělávací akce, oslavy, a to jak veřejné, tak soukromé, s účastí nepřesahující ve stejný čas 100 osob	sportování na sportovištích, v parcích, v přírodě a na jiných veřejně přístupných místech tak, aby společně sportovalo nejvýše sto osob, účast na bohoslužbě nejvýše 100 osob
8.6.2020	Ruší se kontroly na hranicích a zákaz cestování. Povoluje se provoz zoologických zahrad, knihoven, muzeí, galerií, divadel, kin a podobných provozů, nákupních center. Povolují se vnitřní sportoviště, přírodní a umělá koupaliště.	Divadla, kina, muzea, galerie - maximální účast nejvýše 500 osob. Přírodní a umělá koupaliště max. 500 osob.	Hrady a zámky max. 250 osob na 1ha plochy, vnitřní a vnější sportoviště jen s režimovými opatřeními.
15.6.2020	Povolují se divadelní, hudební, filmová a další umělecká představení, sportovní, kulturní, náboženské, spolkové, taneční, tradiční a jim podobné akce a jiná shromáždění, výstavy, slavnosti, poutě, přehlídky, ochutnávky, trhy a veletrhy, vzdělávací akce, oslavy, a to jak veřejné, tak soukromé, s účastí nepřesahující ve stejný čas 500 osob;		

4.7.2020	Zvýšení limitů hromadných akcí na 1000 osob		
5.10.2020	Vláda ČR opět vyhláší nouzový stav. Zakazuje divadelní a umělecká představení, kde se převážně zpívá. Představení, kde se nezpívá, omezuje.	Kulturní představení, kde se převážně nezpívá s max. počtem 500 osob, každý návštěvník své místo k sezení. Bohoslužby max. do 100 osob. Všechny ostatní hromadné akce do 10 osob.	sportovní akce v rámci soutěží organizovaných sportovními svazy tak, že se jich účastní pouze sportovci a nezbytné osoby do max. počtu 130 osob.
9.10.2020	Zakazují se hromadné akce ve vnitřních prostorách nad 10 osob a vnějších prostorách nad 20 osob.	Zakazuje se provoz vnitřních sportovišť, umělých koupališť, zoologických zahrad.	
12.10.2020	Až na výjimky se zakazuje prezenční výuka na všech školách, včetně zájmového vzdělávání.		
14.10.2020	V ČR je vyhlášen lockdown, zavírají se školy, restaurace, všechna sportoviště, kulturní zařízení, omezuje se cestování.	Všechny volnočasové aktivity, vyjma individuálního sportování venku do 6 osob zakázány, s výjimkou členů jedné domácnosti.	
22.10.2020	Dochází k zásadnímu omezení volného pohybu osob, lidé se mohou sdružovat pouze po 2 osobách.	Všechny volnočasové aktivity, vyjma individuálního sportování venku do 2 osob zakázány, s výjimkou členů jedné domácnosti.	
28.10.2020	Začíná platit zákaz nočního vycházení mezi 21,00 až 5,00.		
3.12.2020	Opět se s omezením otevírají restaurace, obchody, služby, sportoviště, kulturní zařízení.	Hromadné akce jsou povoleny ve vnitřním prostoru do max. 10 osob. Ve vnějším prostoru do max. 50 osob. Zoologické zahrady, muzea, galerie, hrady, zámky, veletrhy, knihovny s omezením kapacity.	Sportování ve vnitřních prostorech do max. 10 osob. Venkovní sportoviště max. 2 týmy nebo 2 skupiny. Koupaliště max. do 10 osob. Cestování se řídí cestovatelským semaforem.

18.12.2020	Opět se zavírají restaurace, obchody, služby, sportoviště a kulturní zařízení.	Veškeré volnočasové aktivity kromě knihoven s výdejním okénkem zakázány. Povoleno je také sportování venku do max. 6 osob, vyjma členů domácnosti, lyžařské vleky s režimovými omezením.	
23.12.2020	Poslanecká sněmovna prodlužuje nouzový stav až do 22. ledna 2021.	Bohoslužby povoleny jen na dobu od 24.12.2020 23,00 do 25.12.2020 do 01,59 h s max. 20% kapacity míst k sezení.	Sportování ve venkovním prostoru max. do 2 osob, vyjma členů jedné domácnosti. Kulturní akce a představení povoleny pouze bez diváků.
26.2.2021	Legislativním procesem prošel pandemický zákon a stal se tak účinným.		
1.3.2021	Vláda ČR zakazuje vycestovat až na výjimky mimo okres pobytu a stanovila povinnost nošení respirátorů vyšší třídy účinnosti. Začíná povinné antigenní testování zaměstnanců.	Veškeré volnočasové aktivity zakázány.	
11.4.2021	Přichází první vlna rozvolňování. Končí zákaz nočního vycházení a cestování mezi okresy. Končí také nouzový stav.		
26.4.2020	Povolují se venkovní prostory zoologických zahrad.	Povoleno 20% kapacity venkovních prostor zoologických zahrad.	
10.5.2021	Povolují se muzea, galerie, hrady, zámky, veletrhy.	Platí omezení 1 osoba na 15 m ² prodejní nebo návštěvní plochy.	

Tabulka č. 2: Vliv některých opatření na volnočasové aktivity (MZČR, 2021).

Tabulka č. 2 zachycuje přehled vlivů protiepidemických opatření na některé volnočasové aktivity. Vzhledem ke struktuře dotazníku z empirické části práce byly vybrány tyto oblasti trávení volného času: sport v členění na využívání vnitřních prostor (včetně posiloven, fitness center) a venkovních prostor sportovišť. Autor práce zde považuje za nutné uvést informace, že některá opatření byla opakovaně měněna, s postupujícím časem byly výčty výjimek ze zákazů a omezení stále obsáhlejší. K podrobnějšímu pohledu proto poslouží následující kapitola, která zachycuje a analyzuje komentáře médií z předmětné doby.

Zároveň je třeba zdůraznit, že k datu uzavření této kvalifikační práce (17. 5. 2021) nebyly známy všechny podrobnosti o dalším plánovaném rozvolňování. Volnočasové aktivity se tak nachází stále v určitém omezeném režimu, i když z každého oboru lze některé volnočasové aktivity již s jistými podmínkami vykonávat.

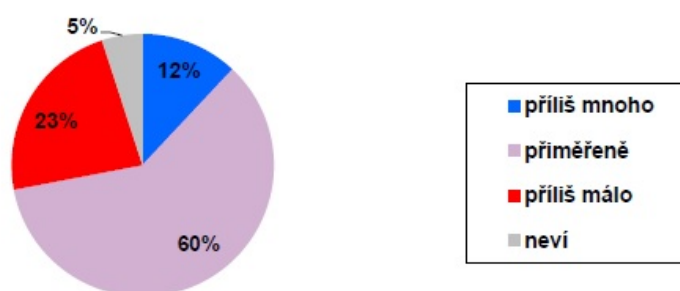
2.4 Zachycení reakcí na průběh opatření v médiích

Za trvání současné pandemie zachytila některá internetová média názory některých odborníků na přijímaná protiepidemická opatření.

Dne 31. 03. 2020 uvedla na otázku serveru pravni prostor.cz, které z krizových opatření vlády ČR považuje za největší zásah do lidských práv a svobod, brněnská právnička Mgr. Vendula Záhumenská, Ph.D., že považuje četnost přijímaných protiepidemických opatření a zejména jejich následné novelizace a rušení, za stav, kdy málokdo s přehledem ví, jaké opatření vlastně platí. Vyjádřila názor, že vedle války s koronavirem a z toho plynoucích protiepidemických opatření, se vládě ČR mimo ničení viru, ničit také životy miliónů lidí, a že nejspíše tato opatření vážně ohrožují také fungování veřejného zdravotnictví, školství, bezpečnost a sociální stát. Za největší nesmysl těchto opatření považuje zákaz opustit hranice ČR. Domnívá se, že právní stát nemůže zamezit občanům, aby opustili zemi. A to ani v takové situaci, ve které se společnost nacházela ke konci března 2020. Zároveň se domnívá, že adekvátním řešením by v takové situaci bylo, kdyby se lidé vracející ze zahraničí podrobili 14-denní karanténě. V rozhovoru dále vyjadřuje názor, že naše země má pandemický plán, podle kterého máme jako stát být připraveni na daleko větší hrozby, včetně jaderné havárie nebo vojenského napadení. Z uvedených tezí vyvozuje, že tím náš stát zanedbal povinnosti vůči svým občanům, a že v budoucnu bude Ústavní soud České republiky, jako nejvyšší soudní instance v zemi, řešit spoustu dalších různých stížností na protiepidemická opatření a dle jejího názoru by je měl rušit (Právní prostor, 2020).

Naproti tomu profesor práva na Právnické fakultě Univerzity Karlovy Jan Wintř v rozhovoru pro stejný zpravodajský server ze dne 19. 03. 2020 uvádí, že nouzový stav byl vyhlášen řádně na základě ústavního zákona o bezpečnosti České republiky. Přiznává sice, že vláda ČR tato omezení průběžně doplňuje, ale vyjadřuje názor, že v tak rychle a v tak dynamicky se vyvíjející situaci, na ni musí vláda ČR pružně reagovat. Jednotlivá opatření jsou dle jeho názoru přiměřená a jedinou pochybnost má u zákazu vycestování z České republiky (Právní prostor, 2020).

Graf 1: Opatření proti koronaviru v současnosti (%)¹



Zdroj: CVVM SOÚ AV ČR, Naše společnost, září 2020, 5. 9. – 20. 9. 2020, 951 respondentů starších 15 let, kombinace metod PAPI a CAPI.

Tabulka 1: Opatření proti koronaviru – časové srovnání (v %)

	Květen (NS_speciál)	Červen_1 (NS_speciál)	Červen_2	Červenec	Září
Příliš mnoho	18	19	16	14	12
Přiměřeně	70	71	73	66	60
Příliš málo	8	7	8	17	23
Neví	4	3	3	3	5

Zdroj: CVVM SOÚ AV ČR, Naše společnost, 5. – 20. 9. 2020, 951 respondentů starších 15 let, osobní rozhovor. CVVM SOÚ AV ČR, Naše společnost, 18. – 29. 7. 2020, 972 respondentů starších 15 let, osobní rozhovor. Naše společnost, 20. 6. – 2. 7. 2020, 1013 respondentů starších 15 let, osobní rozhovor. Naše společnost – speciál červen 2020, 4. - 17. 6. 2020, 1011 respondentů starších 18 let, kombinace metod CAWI a CATI. Naše společnost – speciál květen 2020, 7. - 23. 5. 2020, 1043 respondentů starších 18 let, kombinace metod CAWI a CATI.

Obrázek č. 3: Hodnocení připravenosti státu na epidemii COVID-19. (Centrum pro výzkum veřejného mínění, 2020).

Jak vyplývá z obrázku č. 3 a výsledků průzkumu Centra pro výzkum veřejného mínění ze září 2020 s názvem "Hodnocení reakce a připravenosti státu a jeho institucí na epidemii COVID-19 - Naše společnost - září 2020" podstatná část respondentů, konkrétně 60%, hodnotila v té době platná opatření za přiměřená (Centrum pro výzkum veřejného mínění, 2021).

Server rekonstrukcestatu.cz okomentoval zákaz vycestovat, který Vláda ČR vydala 13. března 2020, že Vláda ČR odkazovala na chybné ustanovení krizového zákona, které jí umožňuje v době nouzového stavu na dobu nezbytně nutnou a v nezbytně nutném rozsahu nařídit „zákaz vstupu, pobytu a pohybu osob na vymezených místech nebo území“. Podle serveru však toto ustanovení neposkytuje pro takto zásadní omezení pohybu dostatečný zákonný podklad.

Gerontoložka Iva Holmerová sdělila dne 9. 10. 2020 serveru dvojka.rozhlas.cz, že se domnívá, že protiepidemická opatření je třeba dodržovat a chránit sebe a své blízké. Avšak se domnívá, že Vláda ČR své kroky neumí interpretovat a lidé to neblaze nesou. Bylo by efektivnější, aby Vláda ČR nezpůsobovala paniku a vysvětlovala své kroky srozumitelně (Český rozhlas, 2020).

Některé volnočasové aktivity v době platnosti omezujících protiepidemických opatření našly cestu ke svým adresátům. Touto cestu se v mnoha oblastech volnočasových aktivit stalo on-line prostředí. Vedoucí zájmových a volnočasových útvarů, trenéři, hudebníci, divadelníci a jiní poskytovatelé využili on-line prostředí pro prezentaci svých služeb, záchranu části tržeb i udržení zákaznické či klientské základny.

Trenérka Aerobic klubu Olomouc Michala Schwarzová uvedla pro Český svaz aerobiku a fitness 3. 2. 2021, že v první vlně pandemie natáčeli trenéři videa, která pak umísťovali na sociální sítě, aby členové klubu mohli trénovat doma. Zároveň dostali od svého trenéra vypracovaný tréninkový plán, který museli dodržovat. V podzimní vlně se již soustředili na on-line vysílání v reálném čase na webových platformách pro sdílení audiovizuálního vysílání, většinou podobných těm, které používají žáci škol k distančnímu vzdělávání. Ve svém příspěvku také Michala Schwarzová sdělila, že rodiče i členové klubu se rychle adaptovali na on-line prostředí, avšak že osobní kontakt toto prostředí nenahradí (Český svaz aerobiku a fitness, 2020).

Jiné volnočasové aktivity pak mohly fungovat pouze na výjimky. 17. 12. 2020 uvedl zpravodajský server idnes.cz informaci tehdejšího ministra zdravotnictví Jana Blatného, že Vládou ČR bylo schválena výjimka ze zákazu vycházení, a to pro účast na půlnoční mši dne 24. 12. 2020, tedy na Štědrý večer. Kapacita kostelů mohla být využita pouze na 20% a všichni účastníci mše povinné nasazenou roušku či respirátor po celou dobu konání mše.

Ještě 13. 6. 2020 uvádí zpravodajský server seznamzpravy.cz slova mikrobioložky Soni Pekové, která nabádá české občany, aby se nebáli onemocnění Covid-19, ale zároveň aby v mezích svých možností z bezpečnostních důvodů necestovali do zahraničí, ale dovolenou v roce 2020 strávili v tuzemsku. (Seznamzpravy.cz, 2020).

2.5 Shrnutí kapitoly

V druhé kapitole teoretické části byly osvětleny pojmy jako volný čas, jeho souvztažnosti s lidským konáním, specifikovány a kategorizovány byly také volnočasové aktivity. Pro dokreslení situace byly představeny milníky v protiepidemických opatřeních, která se přímo dotýkala oblasti volnočasových aktivit a byla sestavena tabulka, která omezení charakterizuje. Byly také použity komentáře a články z doby platnosti nejpřísnějších protiepidemických opatření, aby tak byla situace podrobněji analyzována. Takto vyložená

teoretická část práce dává ucelený obraz na zkoumanou problematiku a je tak dostatečným východiskem pro zpracování části empirické.

II. EMPIRICKÁ ČÁST

3 Metodika práce

Diplomová práce je zaměřena na zjištění, zda existují důsledky protiepidemických opatření přijímaných vládou ČR, případně MZČR, na trávení volného času dospělých a v případě jejich zjištění tyto důsledky analyzovat.

3.1 Výzkumná metoda a sběr dat

Pro vlastní výzkum byla zvolena kvantitativní metoda prostřednictvím dotazníkového šetření, tedy anonymního online dotazníku. Tento dotazník je vložen do příloh, jako Příloha č. 1. Pro tento výzkum byl sestaven vlastní dotazník, který obsahoval 16 otázek. Před jeho vlastním sestavením byl proveden předvýzkum, jehož součástí bylo zjištění, zda formulace otázek je jasná a bezpochybná. Tento předvýzkum byl realizován na malém vzorku respondentů, vysokoškolských studentů kombinované formy studia, z jehož závěrů vyplynula potřeba k malým změnám ve formulaci otázek. Jak uvádí Chráska (2016, s. 160) podle způsobu, jakým má respondent v určité položce v dotazníku odpovědět, lze otázky rozdělit na otevřené a uzavřené. U otevřených nejsou respondentovi navrhovány žádné odpovědi, avšak jejich volnost může působit problémy při jejich vyhodnocování. Předkládaný dotazník proto obsahoval pouze 2 otevřené položky. Stejný autor pak vysvětluje i uzavřené položky, kdy se respondentům předkládá vždy daný počet dopředu připravených odpovědí; přičemž autor tyto položky, neboli otázky v dotazníku, dělí ještě na dichotomické, na které lze odpovědět na otázku pouze dvěma vzájemně se vylučujícími odpověďmi, a polytomické, kdy je předkládáno více odpovědí než dvě. Dotazník obsahoval 4 dichotomické a 10 polytomických položek. Respondenti údaje vyplňovali sami a sběr dat probíhal od 17. května 2021 do 2. června 2021. Souhlas všech respondentů s použitím jimi poskytnutými daty pro studijní účely byl proveden před spuštěním dotazníku v online prostředí. Pro sběr dat byla využita platforma Survio.

3.2 Charakteristika výzkumného vzorku

Výzkumu se zúčastnilo celkem 152 respondentů ve věku 26 až 65 let. Z celkového počtu bylo 88 žen a 64 mužů. Respondenti byli rozděleni do 3 skupin dle věku, a to 26 až 35 let, 36 až 50let a 50 až 65 let.

Přímý odkaz k vyplnění dotazníku byl zaslán prostřednictvím sociálních sítí a následným sdílením dotazníku oslovených respondentů mezi své kontakty po vyplnění. Odkaz navštívilo 339 zájemců, z nichž 187 dotazník nedokončilo, úspěšnost vyplnění tedy

dosáhla 44,8%. Z výzkumného vzorku byly záměrně již při jeho stanovení vyloučeny skupiny nad 65 let věku a do 26 let věku. Důvodem bylo u obou skupin domnělá velmi specifická forma trávení volného času.

Pohlaví	Absolutní četnost	Relativní četnost
Ženy	88	57,9%
Muži	64	42,1%
Celkem	152	100%

Tabulka č. 3: Přehled četnosti pohlaví výzkumného souboru.

Z tabulky č. 3 vyplývá, že podíl pohlaví ve výzkumném vzorku byl poměrně vyrovnaný, přesto se výzkumu zúčastnilo více žen než mužů.

Věkové skupiny respondentů	Absolutní četnost	Relativní četnost
26 až 35 let	43	28,3%
36 až 50 let	82	53,9%
50 až 60 let	27	17,8%
Celkem	152	100%

Tabulka č. 4: Přehled četnosti věkových skupin respondentů výzkumného souboru.

Tabulka č. 4 vypovídá o nadpoloviční účasti na výzkumu u věkové skupiny respondentů ve věku 36 až 50 let, naproti tomu nejvyšší věková skupina 50 až 60let se výzkumu zúčastnila necelá pětina z výzkumného souboru.

Povolání respondentů	Absolutní četnost	Relativní četnost
Převážně manuální nebo vysoce aktivní pracovní činnost	31	20,4%
Běžná (pohybově průměrná) činnost	49	32,2%
Převážně intelektuální činnost, sedavé zaměstnání nebo bez zaměstnání	72	47,4%
Celkem	152	100%

Tabulka č. 5: Přehled četnosti skupin povolání respondentů výzkumného souboru.

Tabulka č. 5 poukazuje, že z výzkumného souboru tvořili respondenti s převážně intelektuální činností v povolání, sedavým zaměstnáním či bez zaměstnání bezmála polovinu celého výzkumného souboru.

3.3 Statistické zpracování dat a metoda jejich analýzy

Všechny dílčí výzkumné otázky byly zpracovány grafickou zobrazovací metodou v programu Microsoft Office Excel. Výsledky byly prezentovány ve formě grafů. Dále byly vytvořeny tabulky četnosti s členěním na absolutní a relativní četnost. Výsledná data pak byla seříděna na základě popisné statistiky a vhodně doplněna slovním hodnocením. Pro potvrzení některých souvislostí byla použita kvantitativní metoda testu nezávislosti chí-kvadrátu pro kontingenční tabulku. Jedná se o test významnosti, kdy je rozhodováno, zda existují souvislosti či závislosti mezi dvěma proměnnými, které byly zachyceny pomocí nominálního měření (Chráska, 2016).

Pomocí těchto metod pak byly potvrzovány či vyvraceny stanovené předpoklady, aby následně mohl být výzkum ukončen a výsledné výstupy shrnuty do závěrů a doporučení.

3.4 Stanovení výzkumných cílů, výzkumných otázek a výzkumných předpokladů

3.4.1 Výzkumný cíl č. 1

Zjistit preference v trávení volného času příjemců protiepidemických opatření před pandemií.

K tomuto výzkumnému cíli byla stanovena tato výzkumná otázka:

1. Jaké preference při trávení volného času měli příjemci protiepidemických opatření před pandemií?

K této výzkumné otázce byl stanoven tento výzkumný předpoklad:

P1 Předpokládáme, že před pandemií preferovali příjemci protiepidemických opatření pravidelnou a aktivně trávící volnočasovou aktivitu trávící více než 4 hodiny týdně.

3.4.2 Výzkumný cíl č. 2

Zjistit, interpretovat a rozebrat změny v preferencích při trávení volného času příjemců protiepidemických opatření.

K tomuto výzkumnému cíli byly stanoveny tyto výzkumné otázky:

2. Jakou roli hraje ve změnách preferencí věk, pohlaví a povolání příjemců protiepidemických opatření?

3. Čím nahradili příjemci protiepidemických opatření svoji hlavní volnočasovou aktivitu?

4. Jak se změnila doba pobytu příjemců protiepidemických opatření na čerstvém vzduchu po roce jejich platnosti?

5 Tráví příjemci protiepidemických opatření po roce jejich platnosti více volného času s rodinou?

6. Změnila se po roce platnosti protiepidemických opatření doba trávení volného času pasivní volnočasovou aktivitou?

K těmto výzkumným otázkám byly stanoveny tyto výzkumné předpoklady:

P2 Předpokládáme, že věk, pohlaví ani povolání příjemců protiepidemických opatření nemá vliv na změnu jejich preferencí při trávení volného času po roce jejich platnosti.

P3 Předpokládáme, že příjemci protiepidemických opatření svoji volnočasovou aktivitu nahradili trávením času s rodinou.

P4 Předpokládáme, že se po roce platnosti protiepidemických opatření zvýšila doba pobytu příjemců těchto opatření na čerstvém vzduchu oproti době před pandemií.

P5 Předpokládáme, že po roce platnosti protiepidemických opatření tráví příjemci těchto opatření více volného času s rodinou než před pandemií.

P6 Předpokládáme, že po roce platnosti protiepidemických opatření tráví příjemci těchto opatření více času pasivní volnočasovou aktivitou než před pandemií.

3.4.3 Výzkumný cíl č. 3 (hlavní výzkumný cíl)

Zjistit a analyzovat důsledky protiepidemických opatření při trávení volného času dospělých ve věku 26 až 65 let.

K tomuto výzkumnému cíli byly stanoveny tyto výzkumné otázky:

7. Jaké existují nejvýznamnější důsledky omezení volnočasových aktivit protiepidemickými opatřeními?

8. Jak vnímají změny v trávení volného času příjemci protiepidemických opatření?

K těmto výzkumným otázkám byly stanoveny tyto výzkumné předpoklady:

P7 Předpokládáme, že nejvýznamnějším důsledkem platnosti protiepidemických opatření je snížení času stráveného při pravidelné volnočasové aktivitě u příjemců protiepidemických opatření pod 2 hodiny týdně.

P8 Předpokládáme, že příjemci protiepidemických opatření vnímají změny v trávení volného času negativně.

4 Analýza výsledků výzkumu

Tato kapitola je věnována výsledkům provedeného výzkumu. Následné podkapitoly se vždy váží k jednotlivému výzkumnému cíli.

4.1 Výsledky k výzkumnému cíli č. 1

Zjistit preference v trávení volného času příjemců protiepidemických opatření před pandemií.

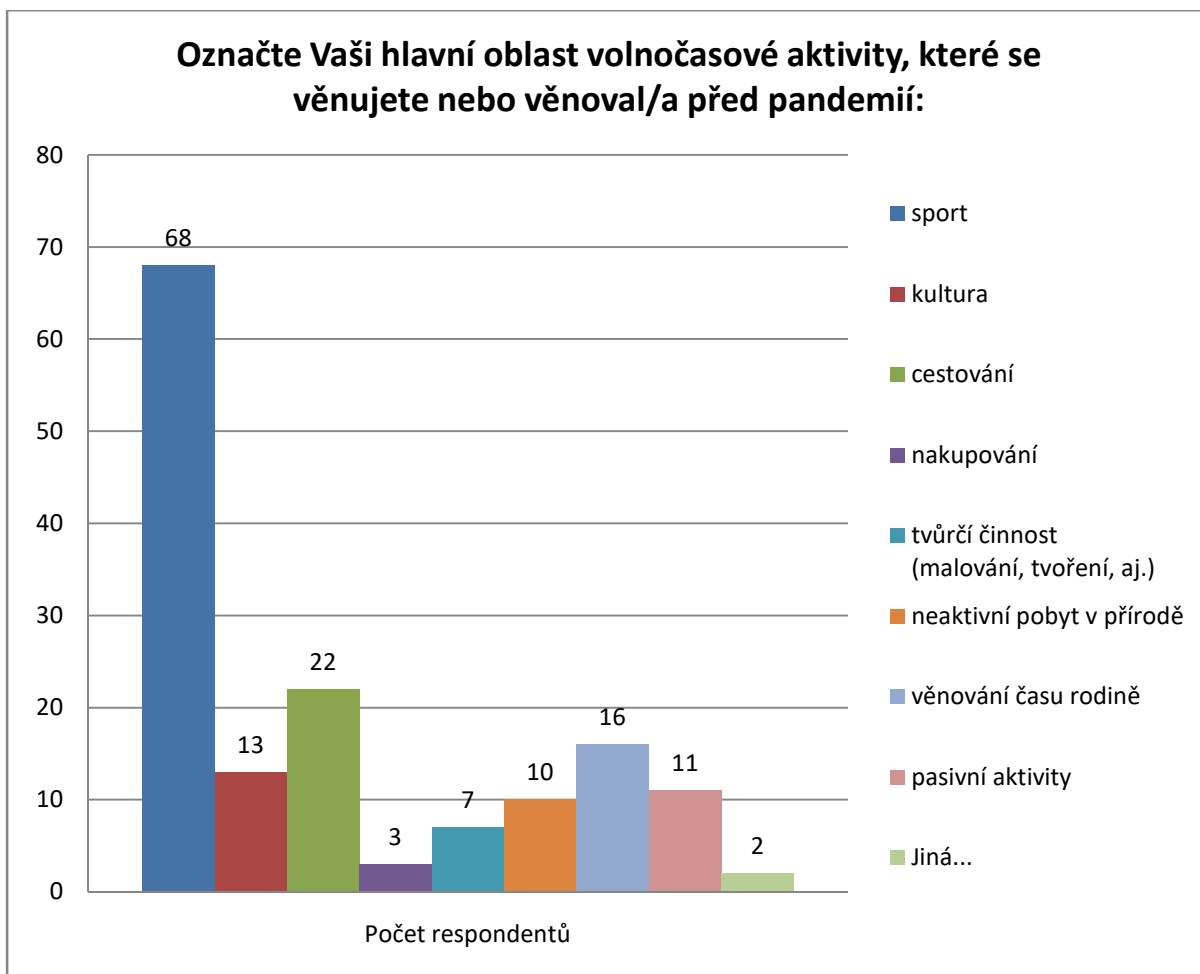
Výzkumná otázka č. 1: Jaké preference při trávení volného času měli příjemci protiepidemických opatření před pandemií?

Výzkumný předpoklad P1: Předpokládáme, že před pandemií preferovali příjemci protiepidemických opatření pravidelnou a aktivně trávící volnočasovou aktivitu trvající více než 4 hodiny týdně

Související položky v dotazníku: Otázky č. 4 a 5.

Položka č. 4: Označte Vaši hlavní oblast volnočasové aktivity, které se věnujete nebo věnoval/a před pandemií:

Položka byla uzavřená, respondenti měli na výběr z 9 možností.



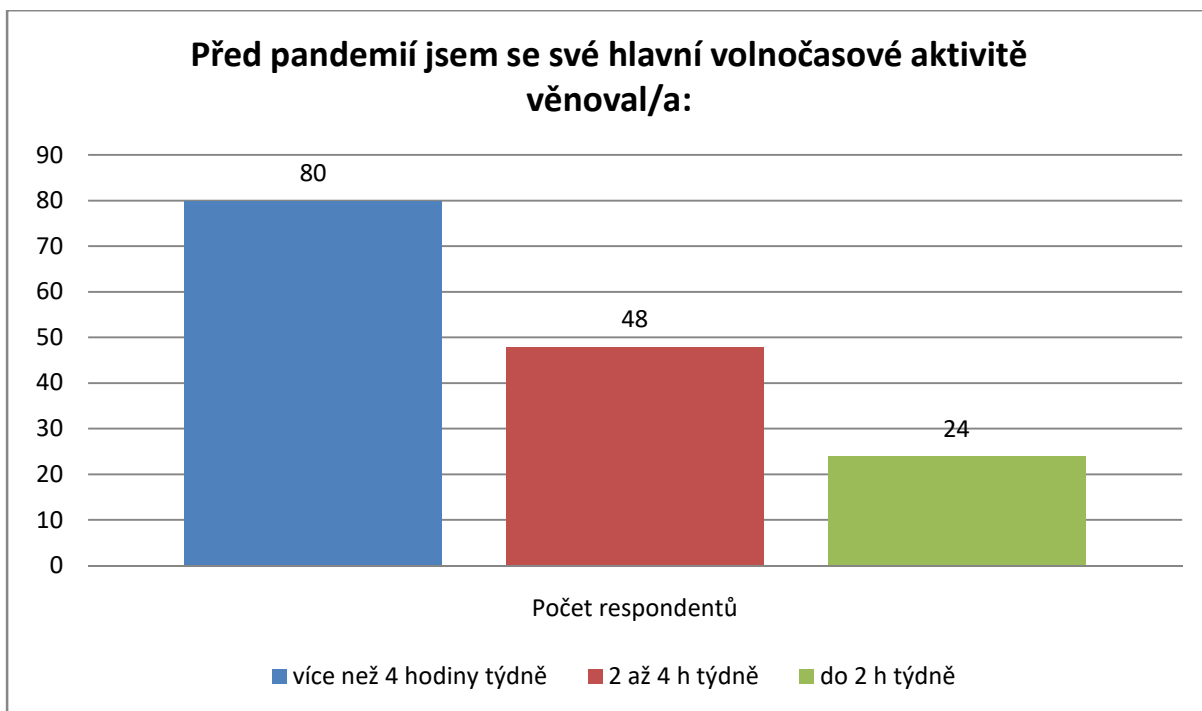
Graf č. 2: Prezentace odpovědí na položku č. 4.

Tabulka četností	Absolutní četnost	Relativní četnost
sport	68	44.7%
kultura	13	14.5%
cestování	22	10.5%
nakupování	3	8.6%
tvůrčí činnost	7	7.2%
neaktivní pobyt v přírodě	10	6.6%
věnování času rodině	16	4.6%
pasivní aktivity	11	2%
jiná...	2	1.3%
Celkem	152	100%

Tabulka č. 6: Přehled četnosti odpovědí na položku č. 4.

Položka č. 5: Před pandemií jsem se své hlavní volnočasové aktivitě věnoval/a:

Položka byla uzavřená, respondenti měli na výběr z 3 možností.



Graf č. 3: Prezentace odpovědí na položku č. 5.

Tabulka četností	Absolutní četnost	Relativní četnost
více než 4 hodiny týdně	80	52,6%
2 až 4 h týdně	48	31,6%
do 2 h týdně	24	15,8%
celkem	152	100%

Tabulka č. 7: Přehled četnosti odpovědí na položku č. 5.

44,7% respondentů odpovědělo na položku č. 4, že hlavní oblastí jejich volnočasové aktivity byl sport. Zároveň 52,6% respondentů vykonávalo svoji hlavní aktivitu více než 4 hodiny týdně. Předpoklad, že před pandemií preferovali příjemci protiepidemických opatření pravidelnou a aktivně trávicí volnočasovou aktivitu trvajíc více než 4 hodiny týdně tak můžeme potvrdit.

4.2 Výsledky k výzkumnému cíli č. 2

Zjistit, interpretovat a rozebrat změny v preferencích při trávení volného času příjemců protiepidemických opatření.

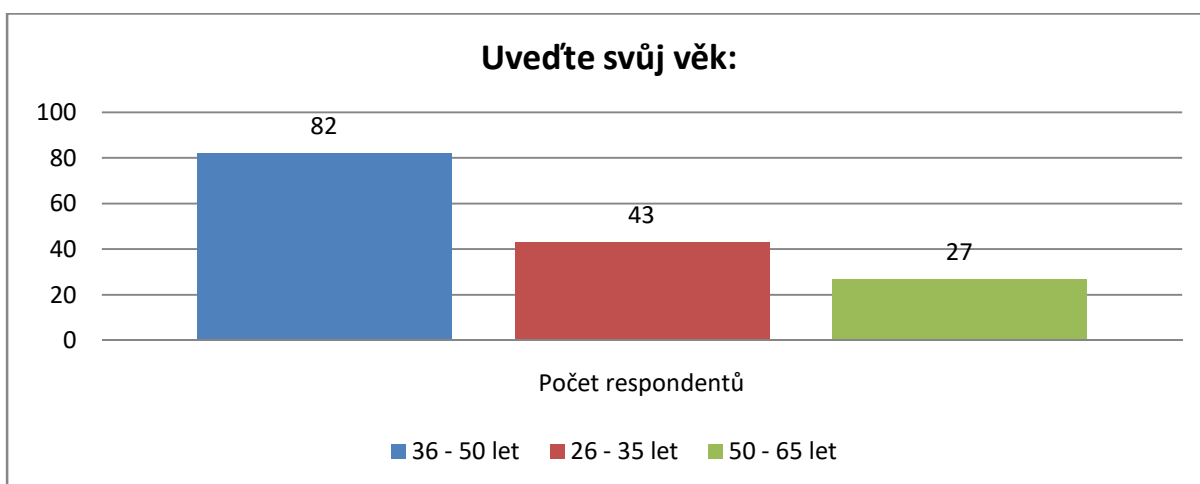
Výzkumná otázka: Jakou roli hraje ve změnách preferencí věk, pohlaví a povolání příjemců protiepidemických opatření?

Výzkumný předpoklad P2: Předpokládáme, že věk, pohlaví i povolání příjemců protiepidemických opatření má vliv na změnu jejich preferencí při trávení volného času po roce jejich platnosti.

Související položky v dotazníku: Otázky č. 1, 2, 3 a 12

Položka č.1: Uveďte svůj věk.

Položka byla uzavřená, na výběr měli respondenti 3 věkové skupiny:



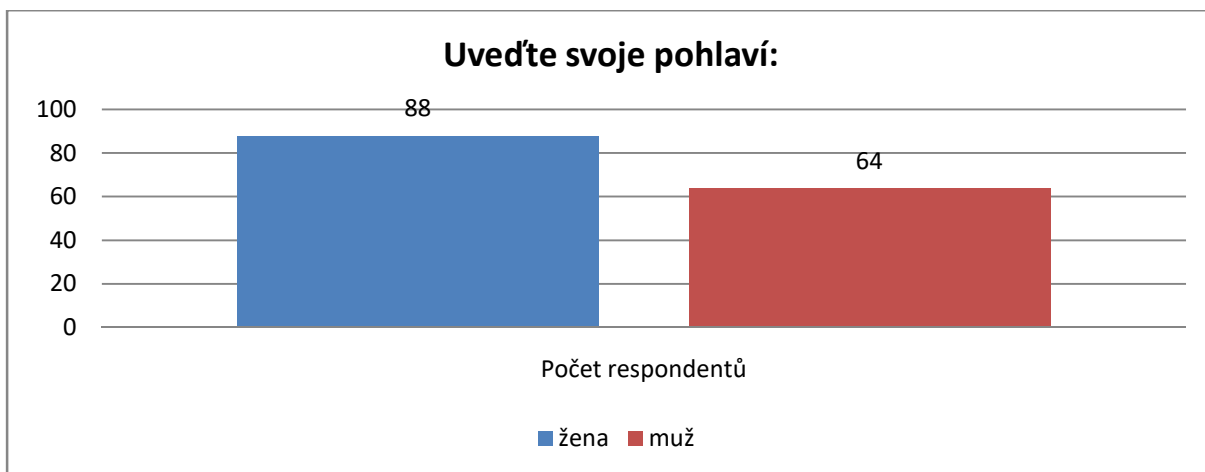
Graf č. 4: Prezentace odpovědí na položku č. 1.

Tabulka četností	Absolutní četnost	Relativní četnost
36 - 50 let	82	53.9%
26 - 35 let	43	28.3%
50 - 65 let	27	17.8%
celkem	152	100%

Tabulka č. 8: Přehled četnosti odpovědí na položku č. 1.

Položka č.2: Uveďte svoje pohlaví.

Položka byla uzavřená, na výběr měli respondenti 2 odpovědi:



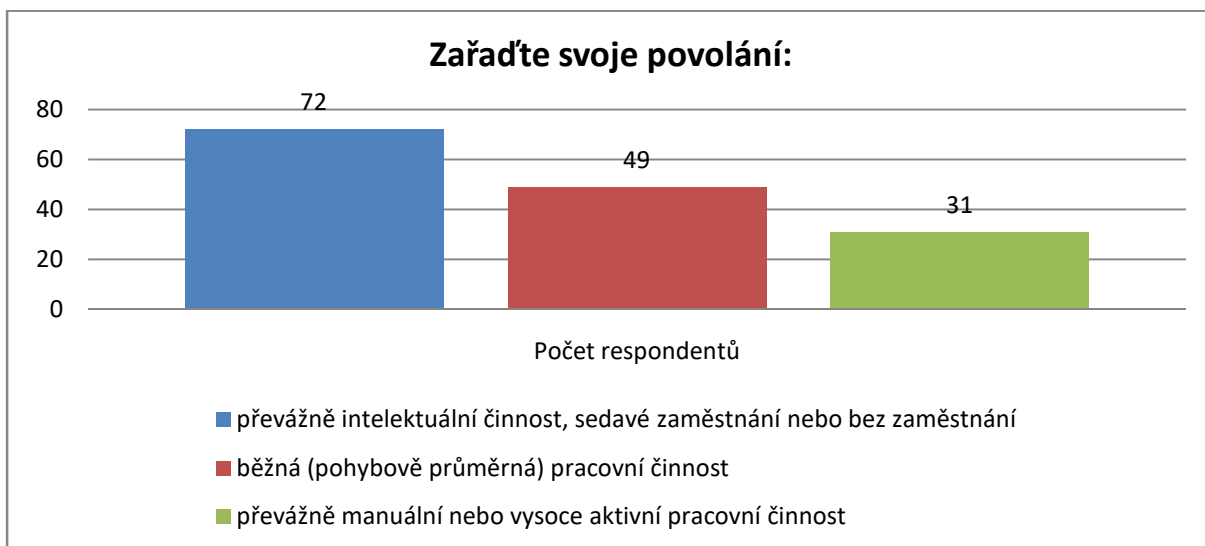
Graf č. 5: Prezentace odpovědí na položku č. 2.

Tabulka četností	Absolutní četnost	Relativní četnost
Žena	88	57.9%
Muž	64	42.1%
celkem	152	100%

Tabulka č. 9: Přehled četnosti odpovědí na položku č. 2.

Položka č. 3: Zařad'te svoje povolání.

Položka byla uzavřená, na výběr měli respondenti 2 odpovědi:



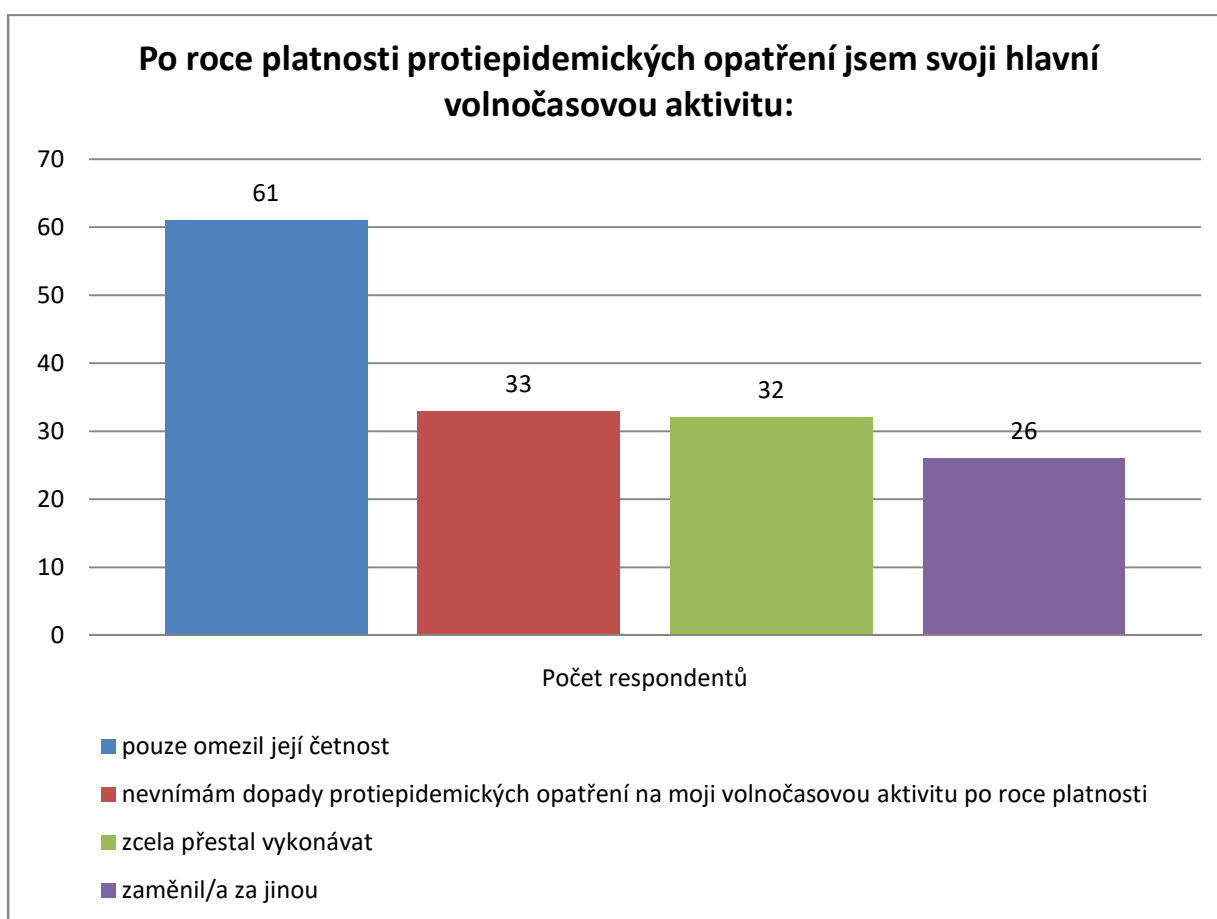
Graf č. 6: Prezentace odpovědí na položku č. 3.

Tabulka četností	Absolutní četnost	Relativní četnost
převážně intelektuální činnost, sedavé zaměstnání nebo bez zaměstnání	72	47.4%
běžná (pohybově průměrná) pracovní činnost	49	32.2%
převážně manuální nebo vysoce aktivní pracovní činnost	31	20.4%
celkem	152	100%

Tabulka č. 10: Přehled četností odpovědí na položku č. 3.

Položka č. 12: Po roce platnosti protiepidemických opatření jsem svoji hlavní volnočasovou aktivitu:

Položka byla uzavřená, na výběr měli respondenti 4 odpovědi.



Graf č. 7: Prezentace odpovědí na položku č. 12.

Tabulka četností	Absolutní četnost	Relativní četnost
pouze omezil její četnost	61	40.1%
nevnímám dopady protiepidemických opatření na moji volnočasovou aktivitu po roce platnosti	33	21.7%
zcela přestal vykonávat	32	21.1%
zaměnil/a za jinou	26	17.1%
celkem	152	100%

Tabulka č. 11: Přehled četnosti odpovědí na položku č. 12.

Vzhledem ke stanovenému předpokladu, bylo třeba zkoumat vztah mezi změnou preferencí při trávení volného času po roce platnosti protiepidemických opatření a to k věku, pohlaví a povolání respondentů, byly vytvořeny kontingenční tabulky pro test nezávislosti chí-kvadrát pro kontingenční tabulku:

	zcela přestal vykonávat	zaměnil/a za jinou	pouze omezil její četnost	nevnímám dopady protiepidemických opatření na moji volnočasovou aktivitu po roce platnosti	Celkem
26 - 35 let	10 (9,05)	9 (7,35)	19 (17,26)	5 (9,34)	43
36 - 50 let	18 (17,26)	12 (14,03)	29 (32,91)	23 (17,80)	82
50 - 65 let	4 (5,68)	5 (4,62)	13 (10,84)	5 (5,86)	27
Celkem	32	26	61	33	152

Tabulka č. 12: Kontingenční tabulka závislosti věku na změně preferencí.

P	O	P-O	(P-O) ²	(P-O) ² /O
10	9,05	0,95	0,902	0,100
9	7,35	1,65	2,723	0,370
19	17,26	1,74	3,028	0,175
5	9,34	-4,34	18,836	2,017
18	17,26	0,74	0,548	0,032
12	14,03	-2,03	4,121	0,294
29	32,91	-3,91	15,288	0,465
23	17,80	5,20	27,040	1,519
4	5,68	-1,68	2,822	0,497
5	4,62	0,38	0,144	0,031
13	10,84	2,16	4,666	0,430
5	5,86	-0,86	0,740	0,126
152	152,00			6,056

Tabulka č. 13: Výpočet testového kritéria chí-kvadrát pro kontingenční tabulku č.12.

Pro výpočet testového kritéria chí-kvadrát pro kontingenční tabulku byla zvolena hladina významnosti 0,05. Stupeň volnosti byl vypočítán podle vzorce:

$$f = (r - 1) \cdot (s - 1)$$

kde r je počet řádků v kontingenční tabulce a s počet sloupců.

$$f = (3 - 1) \cdot (4 - 1) = 6$$

Ve statistických tabulkách, které jsou přílohou č. 2 této práce, nalezneme při stanovené hladině významnosti a vypočteném stupni volnosti kritickou hodnotu testového kritéria 12,592. Srovnáme-li vypočítanou hodnotu testového kritéria, kterou nám vykazuje tabulka č. 13 (6,056) s hodnotou kritickou, zjišťujeme, že vypočtená hodnota je nižší než kritická mez mezi změnou preferencí v trávení volného času a věkem a nebyla tedy prokázána statisticky významná souvislost. Ve světle tohoto zjištění je vyvrácen předpoklad P2, kterým jsme předpokládali, že věk, pohlaví i povolání příjemců protiepidemických opatření má vliv na změnu jejich preferencí při trávení volného času po roce jejich platnosti

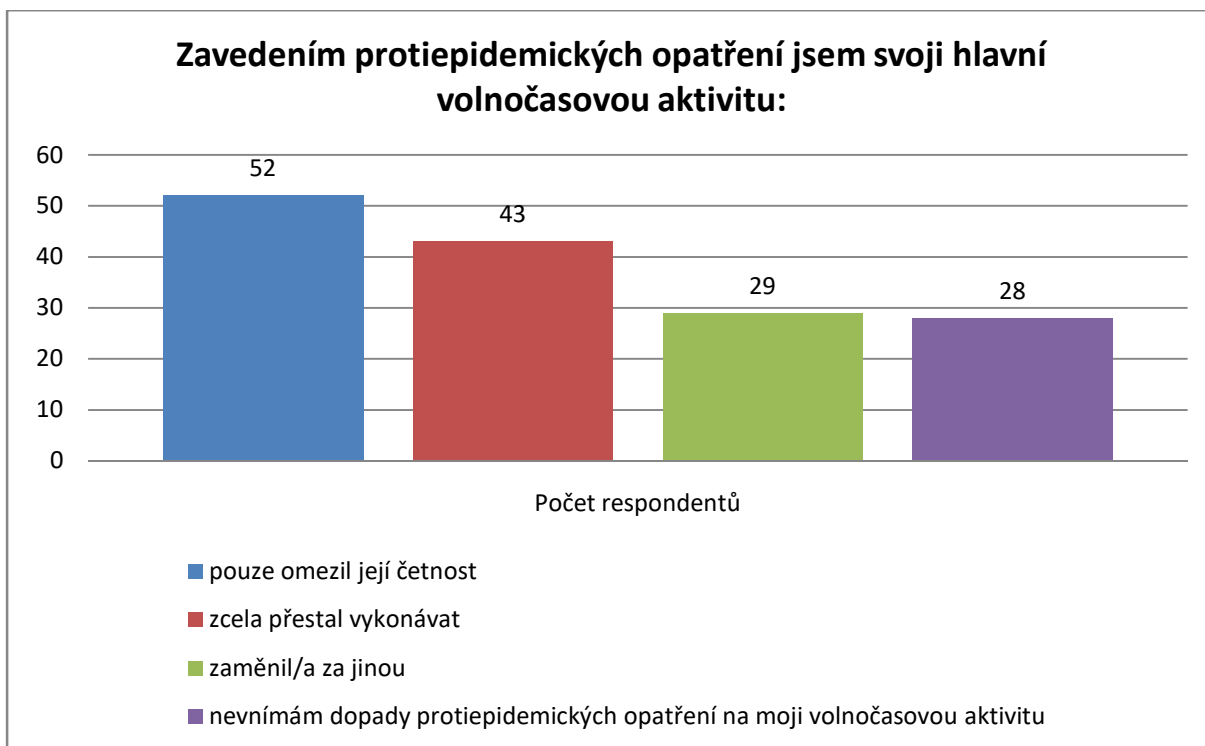
Výzkumná otázka č. 3: Čím nahradili příjemci protiepidemických opatření svoji hlavní volnočasovou aktivitu?

Výzkumný předpoklad P3: Předpokládáme, že příjemci protiepidemických opatření svoji volnočasovou aktivitu nahradili trávením času s rodinou.

Související položky v dotazníku: Otázky č. 6 a 7.

Položka č. 6: Zavedením protiepidemických opatření jsem svoji hlavní volnočasovou aktivitu:

Položka byla uzavřená, s výběrem ze 4 možností.



Graf č. 8: Prezentace odpovědí na položku č. 6.

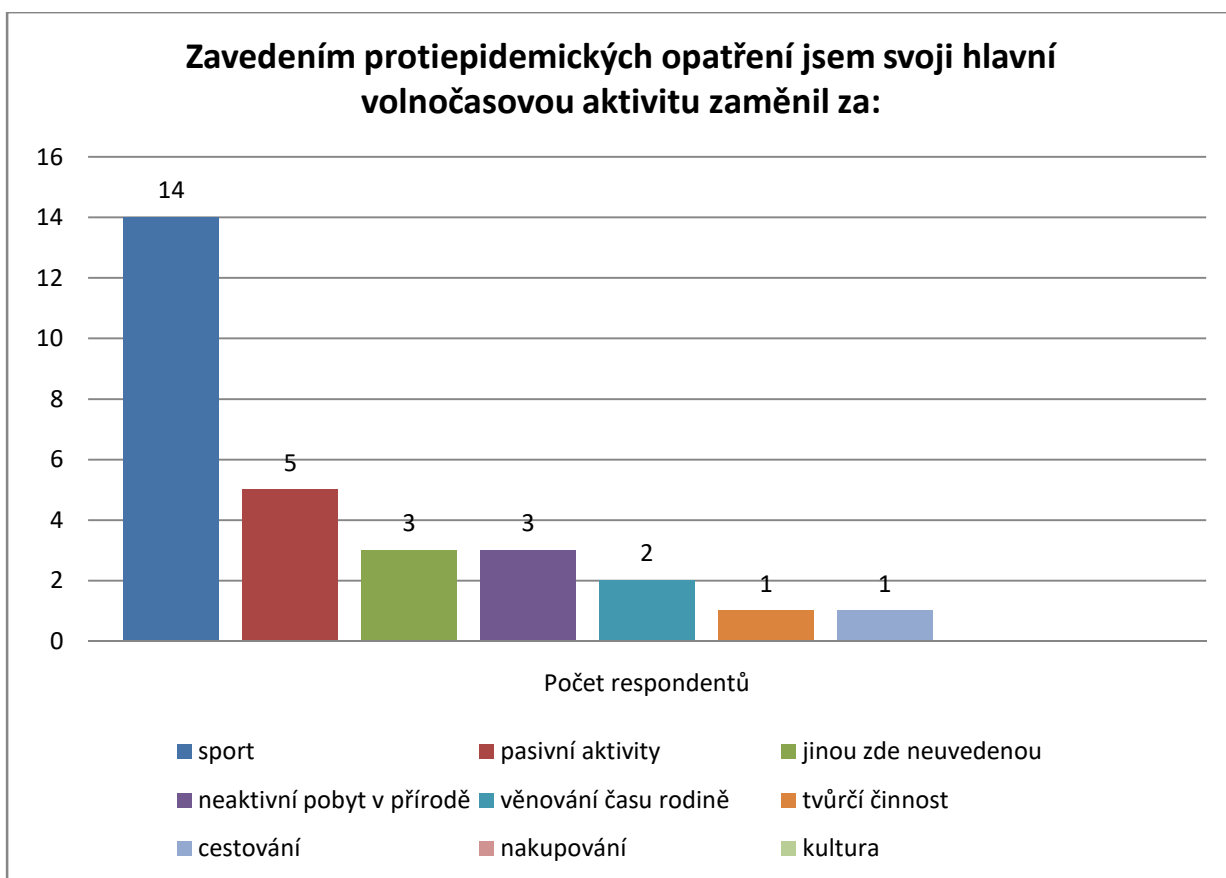
Tabulka četností	Absolutní četnost	Relativní četnost
pouze omezil její četnost	52	34.2%
zcela přestal vykonávat	43	28.3%
zaměnil/a za jinou	29	19.1%
nevnímám dopady protiepidemických opatření na moji volnočasovou aktivitu	28	18.4%
celkem	152	100%

Tabulka č. 14: Přehled četností odpovědí na položku č. 6.

Jak vyplývá z grafu č. 8 pouze 29 respondentů (19,1%) odpovědělo na otázku, co učinili se svoji hlavní volnočasovou aktivitou po zavedení protiepidemických opatření, že ji zaměnili za jinou. Nejvíce dotazovaných, konkrétně 52 (34,2%) uvedlo, že pouze omezili její četnost. Následující otázka byla pouze pro respondenty, kteří na předchozí odpověděli, že hlavní volnočasovou aktivitu zaměnili za jinou.

Položka č. 7: Zavedením protiepidemických opatření jsem svoji hlavní volnočasovou aktivitu zaměnil za:

Otázka byla uzavřená s výběrem z 9 možností.



Graf č. 9: Prezentace odpovědí na položku č. 7.

Tabulka četností	Absolutní četnost	Relativní četnost
sport	14	48.3%
pasivní aktivity	5	17.2%
jinou zde neuvedenou	3	10.3%
neaktivní pobyt v přírodě	3	10.3%
věnování času rodině	2	6.9%
tvůrčí činnost	1	3.4%
cestování	1	3.4%
nakupování	0	0%
kultura	0	0%
celkem	29	100%

Tabulka č. 15: Přehled četnosti odpovědí na položku č. 7.

Předpoklad P3 tvrdí, že zavedením protiepidemických opatření příjemci těchto opatření nahradili svoji volnočasovou aktivitu trávením času s rodinou, Podíváme-li se však na výsledky z předchozích otázek podrobněji, dojdeme ke zjištění, že pokud pouze 29 respondentů (tedy 19,1% původního vzorku) z nichž pouze 2 (6,9% z nového vzorku

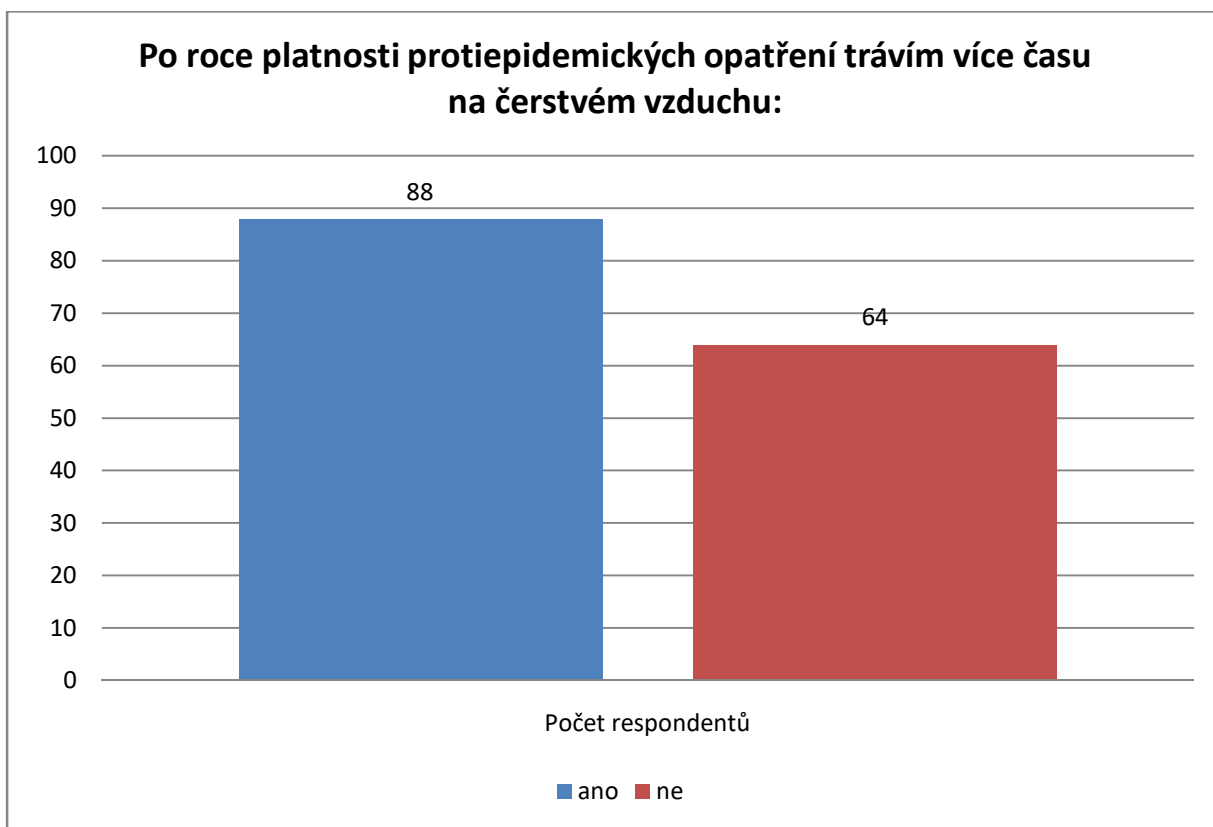
u podmíněné položky) dotázání uvedli, že nahradili volnočasové aktivity za trávení času s rodinou. Jednoduchým výpočtem dojdeme k tomu, že z původního (tedy celého) výzkumného souboru se jedná o zanedbatelné procento (1,32%). Předpoklad P3 tak můžeme spolehlivě vyvrátit.

Výzkumná otázka č. 4: Jak se změnila doba pobytu příjemců protiepidemických opatření na čerstvém vzduchu po roce jejich platnosti?

Výzkumný předpoklad P4: Předpokládáme, že se po roce platnosti protiepidemických opatření zvýšila doba pobytu příjemců těchto opatření na čerstvém vzduchu oproti době před pandemií.

Související položky v dotazníku: Otázka č. 14.

Položka č. 14: Po roce platnosti protiepidemických opatření trávím více času na čerstvém vzduchu:



Graf č. 10: Prezentace odpovědí na položku č. 14.

Tabulka četností	Absolutní četnost	Relativní četnost
ano	88	57.9%
ne	64	42.1%
celkem	152	100%

Tabulka č. 16: Přehled četnosti odpovědí na položku č. 14.

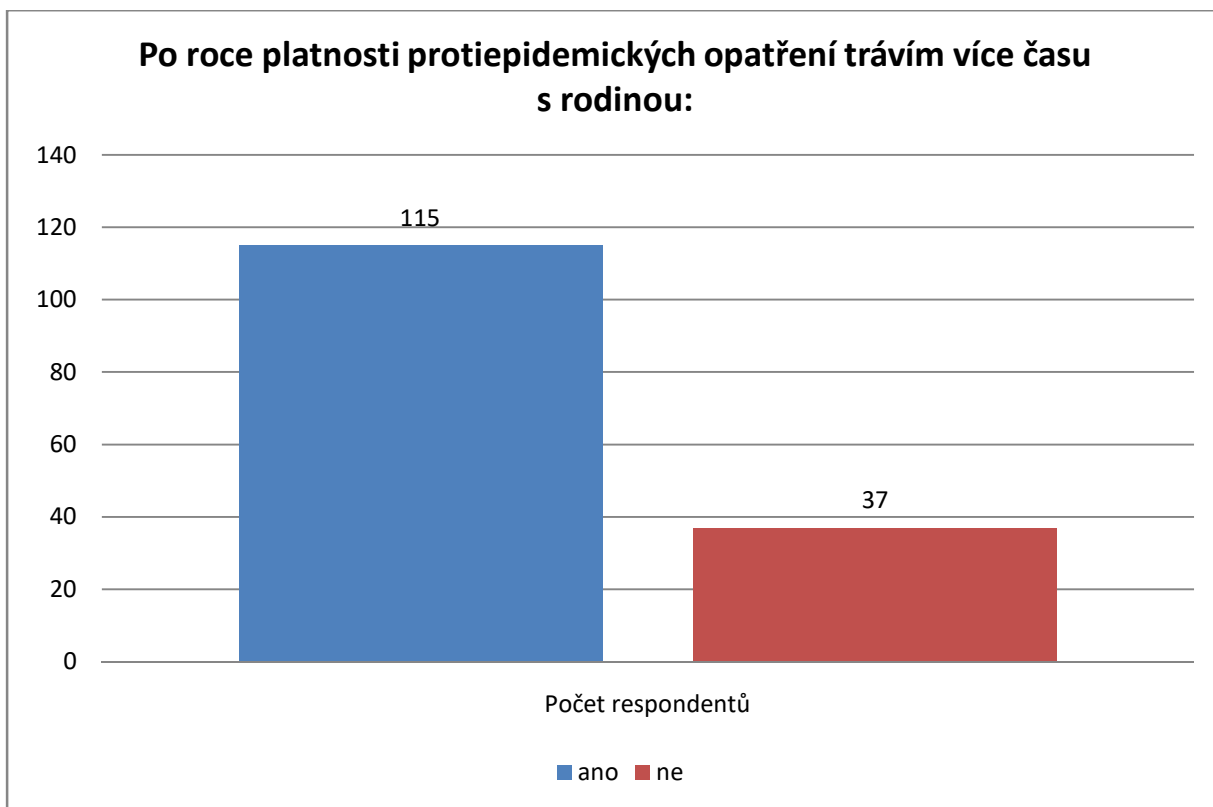
Vzhledem ke skutečnosti, že nadpoloviční většina dotazovaných, konkrétně 88, (57,9%) uvedla v odpovědi na otázku, zda po roce platnosti protiepidemických opatření tráví více času na čerstvém vzduchu ANO, můžeme předpoklad P4, že se po roce platnosti protiepidemických opatření zvýšila doba pobytu příjemců těchto opatření na čerstvém vzduchu oproti době před pandemií potvrdit.

Výzkumná otázka č. 5: Tráví příjemci protiepidemických opatření po roce jejich platnosti více volného času s rodinou?

Výzkumný předpoklad P5: Předpokládáme, že po roce platnosti protiepidemických opatření tráví příjemci těchto opatření více volného času s rodinou než před pandemií.

Související položky v dotazníku: Otázka č. 15.

Položka č. 15: Po roce platnosti protiepidemických opatření trávím více času s rodinou:



Graf č. 11: Prezentace odpovědí na položku č. 15.

Tabulka četností	Absolutní četnost	Relativní četnost
ano	115	75,7%
ne	37	24,3%
celkem	152	100%

Tabulka č. 17: Přehled četnosti odpovědí na položku č. 15.

Na otázku odpovědělo 115 respondentů (75,7%) ANO a 37 dotazovaných (24,3%) NE. Je tedy zřejmé, že předpoklad P5 že po roce platnosti protiepidemických opatření tráví příjemci těchto opatření více volného času s rodinou než před pandemií, můžeme také potvrdit.

Na okraj na tomto místě se dá vysledovat jedna zajímavost a sice jak se změnil preference při trávení času s rodinou. Krátce po zavedení protiepidemických opatření, kdy část respondentů zaměnila svou hlavní volnočasovou aktivitu za jinou, se pro změnu ve prospěch trávení více času s rodinou vyslovilo pouhých 6,9% procenta omezeného výzkumného vzorku. Po roce platnosti protiepidemických opatření již tři čtvrtiny dotázaných pozorují, že tráví více času s rodinou. Je zde patrná spojitost s délkou trvání

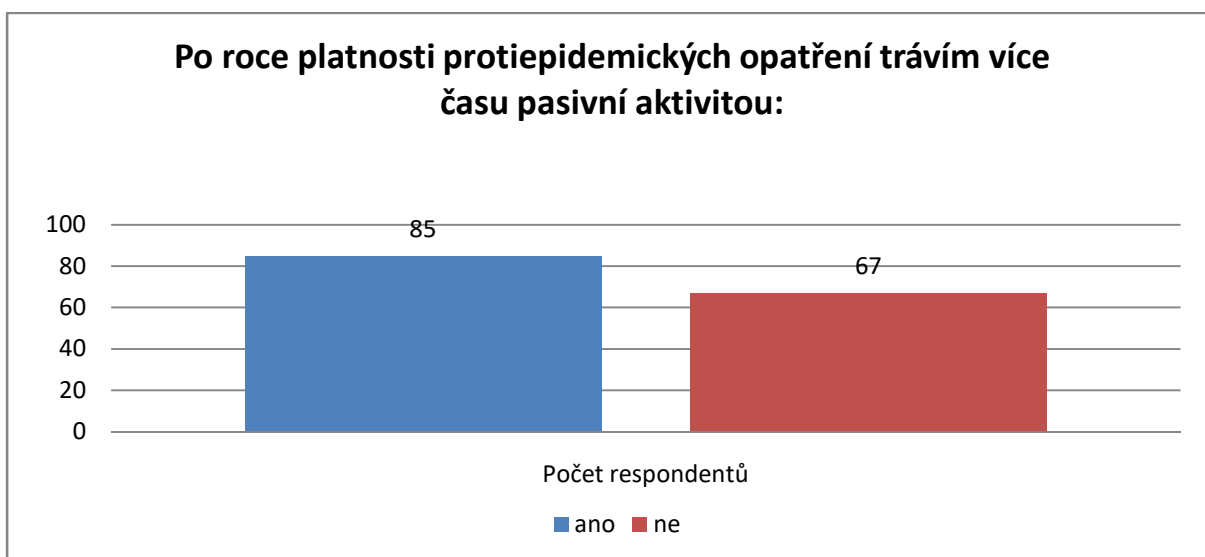
protiepidemických opatření. Domnívám se, že čím delší doba platnosti protiepidemických opatření uplyne, tím více jedinec inklinuje k rodinným vazbám.

Výzkumná otázka č. 6: Změnila se po roce platnosti protiepidemických opatření doba trávení volného času pasivní volnočasovou aktivitou?

Výzkumný předpoklad P6: Předpokládáme, že po roce platnosti protiepidemických opatření tráví příjemci těchto opatření více času pasivní volnočasovou aktivitou než před pandemií.

Související položky v dotazníku: Otázka č. 16.

Položka č. 16: Po roce platnosti protiepidemických opatření trávím více času pasivní aktivitou.



Graf č. 12: Prezentace odpovědí na položku č. 16.

Tabulka četností	Absolutní četnost	Relativní četnost
ano	85	55,9%
ne	67	44,1%
celkem	152	100%

Tabulka č. 18: Přehled četnosti odpovědí na položku č. 16.

Z výsledků uvedené položky dotazníku vyplývá, že po roce platnosti protiepidemických opatření se 85 respondentů (55,9%) souhlasně vyslovilo pro trávení více volného času pasivními aktivitami oproti 67 dotazovaným (44,1%), kteří s tvrzením nesouhlasili. Výsledek zde tedy není tak jednoznačný, avšak i s těmito daty se dá předpoklad

P6, že příjemci protiepidemických opatření po roce jejich platnosti tráví více volného času pasivními aktivitami, potvrdit.

4.3 Výsledky k výzkumnému cíli č. 3 (hlavní výzkumný cíl)

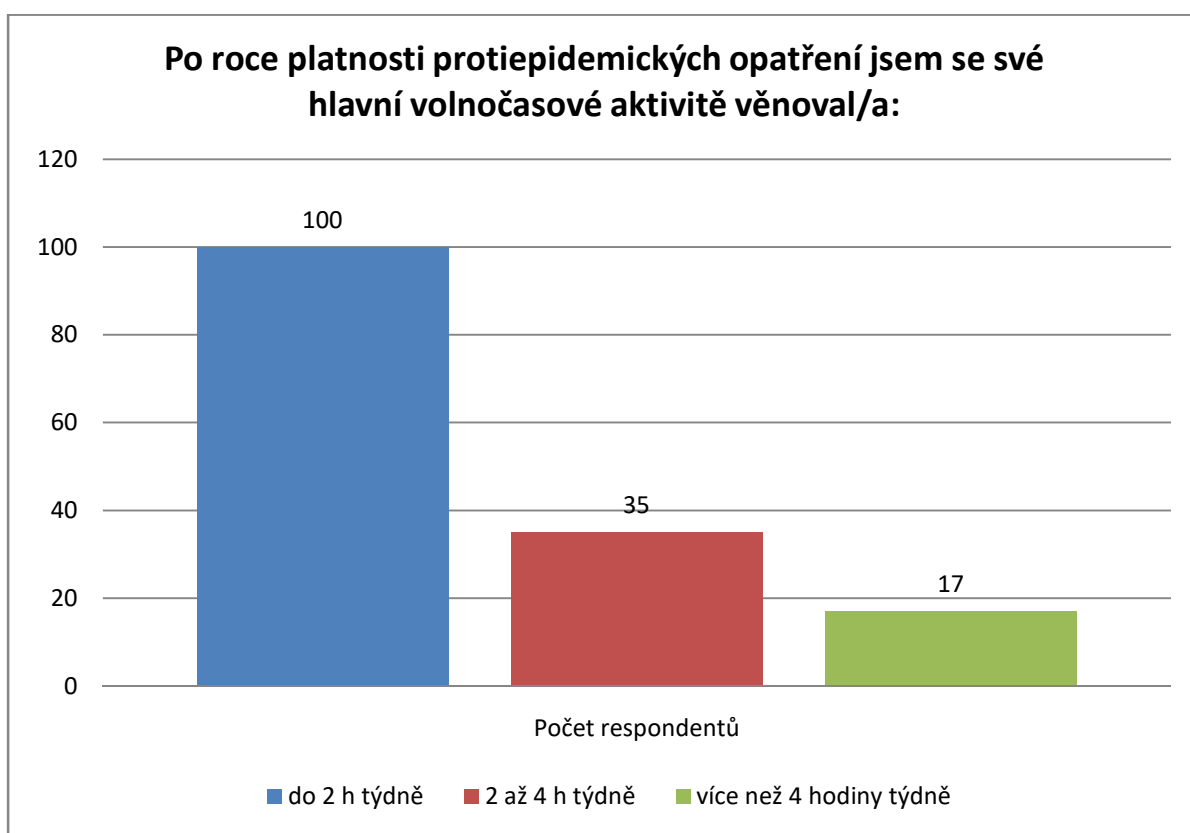
Zjistit a analyzovat důsledky protiepidemických opatření při trávení volného času dospělých ve věku 26 až 65 let.

Výzkumná otázka č. 7: Jaké existují nejvýznamnější důsledky omezení volnočasových aktivit protiepidemickými opatřeními?

Výzkumný předpoklad P7: Předpokládáme, že nejvýznamnějším důsledkem po roce platnosti protiepidemických opatření je snížení času stráveného při pravidelné volnočasové aktivitě u příjemců protiepidemických opatření pod 2 hodiny týdně.

Související položky v dotazníku: Otázka č. 8

Položka č. 8: Po roce platnosti protiepidemických opatření jsem se své hlavní volnočasové aktivitě věnoval/a:



Graf č. 13: Prezentace odpovědí na položku č. 8.

Tabulka četností	Absolutní četnost	Relativní četnost
do 2 h týdně	100	65.8%
2 až 4 h týdně	35	23.0%
více než 4 hodiny týdně	17	11.2%
celkem	152	100%

Tabulka č. 19: Přehled četnosti odpovědí na položku č. 8.

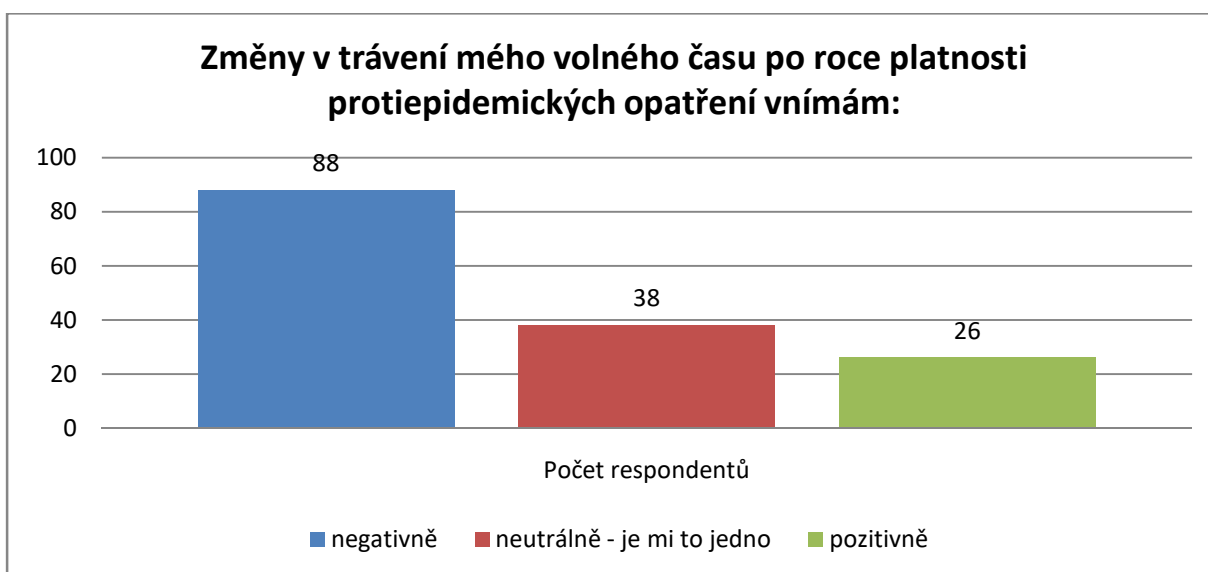
Ze zjištění u této položky dotazníku vyplývá, že po roce účinnosti protiepidemických opatření 100 respondentů (65,8%) snížilo věnování se své hlavní volnočasové aktivitě pod 2 hodiny týdně. Tato skupina může obsahovat i respondenty, kteří svoji hlavní volnočasovou aktivitu ztratili úplně. Je tedy zřejmé, že předpoklad P7, že nejvýznamnějším důsledkem po roce platnosti protiepidemických opatření je snížení času stráveného při pravidelné volnočasové aktivitě u příjemců protiepidemických opatření pod 2 hodiny týdně, je tímto potvrzen.

Výzkumná otázka č. 8: Jak vnímají změny v trávení volného času příjemci protiepidemických opatření?

Výzkumný předpoklad P8: Předpokládáme, že příjemci protiepidemických opatření vnímají změny v trávení volného času negativně.

Související položky v dotazníku: Otázky č. 9, 10 a 11.

Položka č. 9: Jak vnímají změny v trávení volného času příjemci protiepidemických opatření?



Graf č. 14: Prezentace odpovědí na položku č. 9.

Tabulka četností	Absolutní četnost	Relativní četnost
negativně	88	57.9%
neutrálně - je mi to jedno	38	25%
pozitivně	26	17.1%
celkem	152	100%

Tabulka č. 20: Přehled četnosti odpovědí na položku č. 9.

Položka byla uzavřená, respondenti měli na výběr ze 3 možností. 88 respondentů (57,9%) uvedlo, že změny v trávení volného času vnímají negativně. Pouze čtvrtina dotázaných uvedla, že změny vnímají neutrálně a necelá pětina, že změny vnímají pozitivně.

Položka č. 10.: Co subjektivně považujete za zásadní pozitivní změnu v oblasti trávení Vašeho volného času mezi dobou před pandemií a po roce platnosti protiepidemických opatření?

Tato položka byla otevřená a vzhledem k tomu je zde vysoká variabilita odpovědí, které se mohou lišit například jen jedním slovem, případně i překlepem. I tato položka v dotazníku však zaslouží jistý komentář. Ze vzešlých výsledků lze usuzovat tři hlavní směry odpovědí. Nejčastěji respondenti odpovídali, a to bezmála v jedné třetině, že žádnou pozitivní změnu nezaregistrovali. Odpovědi se vyskytovaly ve tvarech: nic, nic dobrého, nepocítuji pozitivní změnu i některá invektiva směrem k tvůrcům protiepidemických opatření. Druhá, méně početnější skupina (cca 10%), zmiňovala pasivitu, lenivost a přibírání na váze. Třetí skupina shledala pozitivní změnu ve více času pro sebe a svoji rodinu (cca 7%). Ostatní odpovědi byly různé, většinou po jednom či dvou respondentech, proto k nim v tomto ohledu nepřihlížíme.

Položka č. 11.: Co subjektivně považujete za zásadní negativní změnu v oblasti trávení Vašeho volného času mezi dobou před pandemií a po roce platnosti protiepidemických opatření?

Tato položka byla otevřená a vyskytla se zde ještě větší variabilita otevřených odpovědí. Žádná z nich, ani při součtu podobných vyjádření, nedosáhla 10%. Namátkově lze z těchto odpovědí vyjmenovat: nic, nátlak, nuda, nemožnost sociálního kontaktu.

V kontextu těchto zjištění by předpoklad P8, že příjemci protiepidemických opatření vnímají změny v trávení volného času negativně rovněž potvrzen.

5 Diskuze

Domnívám se, že rizika a hrozby onemocnění COVID-19 v návaznosti restriktivních protiepidemických opatření prováděných výkonnou mocí jsou a budou ve společnosti nadále hmatatelně přetrvávat. V kontextu na cíl této kvalifikační práce je obsahem této kapitoly celkové zhodnocení výsledků výzkumu a porovnání s již vydanými studii na podobná témata.

Téma světové pandemie se postupně dostává do řady závěrečných kvalifikačních prací nebo se stává předmětem různých výzkumů a vědeckých bádání. Avšak stále se jedná o velmi nedostatečně prozkoumanou problematiku, Před rozpracováním své závěrečné práce jsem si vytvořil projekt, podle kterého kvalifikační práce vznikala, a současně jsem musel zmapovat, zda se již tomuto tématu či jemu podobnému přede mnou někdo věnoval a případně k čemu dospěl. Jak již bylo naznačeno, v oblasti medicínské se prakticky ihned začaly objevovat výzkumy a studie, které se nejprve snažily z biologického pohledu pochopit základní faktory jako rozmnožování viru, jeho rezistenci a přenos v lidské populaci. Obrovský tlak byl vyvíjen především na mezinárodní instituce v oblasti zdraví a medicíny, tedy Světovou zdravotnickou organizaci (WHO) a Evropské středisko pro prevenci a kontrolu nemocí (ECDC). Farmaceutický výzkum začal vyvíjet první očkovací látky proti tomuto novému viru a vlády po celém světě produkovaly stovky nařízení, která povětšinou omezovala ve větší či menší míře mimo jiné i společenský život téměř každého jedince v té které zemi. Jakmile byla popsána medicínská a zdravotní stránka nového typu koronaviru, začaly vznikat také studie, práce a výzkumy zaměřené na oblast dopadů pandemie na mnoho aspektů společenského života jednotlivců i sociálních skupin. Vzhledem ke skutečnosti, že od počátku pandemie uběhlo jen něco málo přes rok, není tato oblast zcela jistě dostatečně prozkoumána, avšak několik prací již spatřilo světlo světa a jejich závěry byly s to ovlivnit problematiku, zkoumanou v mé závěrečné práci. Okrajově se dopadů pandemie na trávení volného času dospělých věnuje výzkumná společnost PAQ Research v projektu „Život během pandemie“, která hodnotí ekonomické problémy domácností v České republice po měsíci protiepidemických opatření, tedy v dubnu 2020. Hlavní zjištění této studie, která probíhala v několika vlnách, a to dotazováním vzorku 3000 respondentů, jsou především ekonomického charakteru. K významným zjištěním patří zejména celková ztráta zaměstnání, úprava pracovního úvazku, obavy ze ztráty příjmu, výši úspor domácností, odklad splátek či nájmu a další ekonomické aspekty. Vzhledem k tomu, že volnočasové aktivity s sebou přinášejí

povětšinou výdaje z rozpočtu domácností, mohu usoudit, že se ztrátou těchto příjmů logicky dochází také k omezení výdajů domácností na volnočasové aktivity. S problematikou využití volného času avšak ve skupině seniorů, tedy mimo sociální skupinu, které je věnována má závěrečná práce, se zabývá ve své diplomové práci s názvem „Volný čas a jeho význam v životě seniora“ Břenková (2021), která sice v kapitole 2 velmi podrobně definuje funkci a faktory volného času a volnočasových aktivit, avšak souvislost s pandemií a jejími dopady zde nenalezneme. Nakonec ve výsledcích analýzy práce se dají nalézt pro mou závěrečnou práci přínosná zjištění, zejména o zásahu pandemie do spektra volného času seniora v podobě úpadku aktivit, stabilní polohy volného času seniora a odrazu pandemie na jeho psychice. Břenková (2021) použila v empirické části práce jako výzkumnou metodu polostrukturovaný rozhovor, kterým odpověděla na výzkumné otázky, zejména na otázku „Jaké překážky brání seniorovi při naplňování volného času: Významnou okolností, která více či méně ovlivnila volný čas seniora, je pandemická situace, s kterou se aktuálně potýkáme. Zásah této významné okolnosti do podoby volného času seniora reprezentují subkategorie Úpadek aktivit a Stabilní podoba VČ, a to v rámci kategorie Zásah pandemie do VČ seniora. Na základě analýzy můžeme pandemii považovat za jednu z překážek ve volném čase, a to z důvodu omezení a zastavení určitých aktivit, ke kterým u seniora v důsledku této okolnosti došlo. V rozhovorech se ze strany informantů projevilo především chybějící scházení s přáteli, ale také postrádání kulturních i rodinných aktivit, které byly omezeny. Tento úbytek aktivit je tak výrazným zásahem do trávení volného času seniora, jež je v návaznosti na to více situované do domácího prostředí. Na druhé straně však mnoho volnočasových aktivit omezeno nebylo a u informantů, jejichž aktivity pandemie nezasáhla, má volný čas víceméně stabilní podobu. To se týká především pohybových aktivit, jako jsou procházky či výlety, nebo také aktivit v domácím prostředí. Můžeme tedy říct, že způsob, jakým senior trávil volný čas před pandemií, má důležitý význam.“ (Břenková, 2021, s. 76)

Peterková (2021) v závěru své kvalifikační práci uvádí. „Co se týká negativních dopadů, velká část studentů uvedla, že po pandemii se jejich život jako celek spíše změnil k horšímu. Celkově se dá říct, že změnu pocítili studenti nejvíce v oblasti sociálních vztahů. Další část, kterou pandemie ovlivnila, byl volný čas, a to především v oblasti volnočasových aktivit. Zde výzkum ukázal i na fakt, že se výrazně zvýšilo používání sociálních sítí. Izolace se řadila mezi nejčastější pocit, který studenti během pandemie okusili. Do pozitivních dopadů můžeme taktéž zařadit oblast sociálních vztahů, a to oblast vztahů s rodinnými příslušníky. Někteří studenti uvedli, že se díky pandemii začali více starat o své zdraví.

S pandemií se také větší část respondentů začala věnovat sportovním aktivitám.“ Zde se tedy opět jedná o odlišný vzorek respondentů, a sice studentů speciální pedagogiky ve věku 19 až 23 let. Jako nejpodstatnější aspekt výsledků tohoto výzkumu hodnotím výrazné zvýšení používání sociálních sítí a zvýšení věnování se sportovním aktivitám. Předpokládám, že k podobným závěrům může dojít i po analýze výzkumu v mé kvalifikační práci.

Hrochová (2021) ve své práci s názvem „Vliv fyzické aktivity na psychickou a fyzickou stránku člověka během pandemie COVID-19“ přichází se závěry, že byl prokázán razantní pokles fyzické aktivity bez ohledu na její míru vykonávanou před pandemií. Zároveň potvrdila také korelaci této změny s psychickou stránkou jedince. Výzkumný vzorek 120 osob obou pohlaví v rozmezí 15 až 35 let již lépe koresponduje s výzkumným vzorkem v mé kvalifikační práci a zjištění autorky tak mohou přispět k všeobecnějšímu pohledu na mnou učiněná výzkumná zjištění. Autorka dále velmi dobře za použití několika kvantitativních metod a statistických modelů velmi podrobně ověřuje hypotézy, avšak ve výzkumném vzorku zcela jasně převažují aktivní sportovci, s kontrolní skupinou nespportovců, avšak výzkumný vzorek mé závěrečné práce s takovými faktory vůbec neoperuje. Naopak cílem bylo zahrnout co nejširší vzorek s co nejméně specifickými aspekty životního stylu respondentů, za což se dá aktivní sportovec, dle mého pohledu, považovat.

5.1 Přínos pro praxi

Skutečně se tedy jedná o velmi mělce probádanou oblast, především co se volnočasových aktivit týče a věřím, že má práce pomůže tuto oblast osvětlit a provedená zjištění mohou pomoci jak při sebereflexi každého jedince, stejně tak i při té celospolečenské. I když výzkumný vzorek této práce čítal pouze 152 respondentů, negativní dopady pandemie COVID-19 byly ve výzkumné části prokázány. Velká část těchto negativních důsledků by mohly mít zcela zásadní na vliv veřejného zdraví celé společnosti. Domnívám se, že podstatná část z nich se může v budoucnu prohlubovat a nabírat na intenzitě i četnosti. Uvědomuji si limity této kvalifikační práce, které vycházejí zejména z jednostranného získání empirických dat, tedy online dotazníkového šetření, které může být v jistém ohledu zavádějící. Učiněná zjištění ale podle mého názoru mají jistou vypovídací hodnotu a opírají se o řádnou analýzu, i když z podstatné části popisného charakteru.

Závěr

Kvalifikační práce sumarizovala dosavadní zjištění o důsledcích absence volnočasových aktivit u dospělých v době pandemie viru SARS-CoV-2. Nad rámec již zjištěných aspektů jiných autorů v této neprozkoumané a velmi mladé problematice přinesla několik nových zjištění, která se vhodně doplňují s již prozkoumanými podobnými tématy.

Hlavním cílem kvalifikační práce bylo zjistit, zda existují důsledky protiepidemických opatření na život dospělé populace ve věku 26 až 65 let, a to v oblasti volného času a tyto důsledky analyzovat. Pomocí vedlejších cílů kvalifikační práce, jimiž bylo popsat základní pojmy, které se k tématu vážou, zjistit preference a zjistit, rozebrat a interpretovat změny v těchto preferencích v trávení volného času příjemců protiepidemických opatření před pandemií a po roce platnosti restriktivních protiepidemických opatření. V teoretické části došlo k naplnění vedlejšího cíle popisu a vymezení základních pojmů, která se vážou k dané problematice. Byly definovány medicínské termíny a aspekty onemocnění COVID-19, vymezeny pojmy z oblasti pandemie, včetně legislativního vymezení krizových opatření a krizového řízení. Zároveň byla popsána oblast volného času s definováním všech základních pojmů vztahujících se k probírané problematice. Ve zkratce také práce vymezila milníky časového postupu pandemie v České republice i přijímaná protiepidemická opatření.

Proběhlo zjištění preferencí v trávení volného času dospělých před počátkem pandemie. Bylo zjištěno, že tato věková kategorie preferuje jeho aktivní trávení, které obsahuje především sport a kulturní vyžití. Neodmyslitelnou součástí zjištěných preferencí se stala také rodina a trávení času s ní. Bylo prokázáno, že po uplatňování protiepidemických opatření došlo ke změnám, jako změně časové dotace volnočasových aktivit v týdenním cyklu, změně jejich struktury i jejich eliminace. Všechny tyto změny hodnotím jako negativní. Stejně tak je majoritně hodnotili také respondenti ve výzkumném vzorku. Dále bylo zjištěno, že uplatňování protiepidemických opatření zaznamenalo i některé pozitivní změny v preferencích při trávení volného času výzkumného vzorku. Tato zjištění byla interpretována a vnesena do kontextu s hlavním cílem diplomové práce. Za v kvalifikační práci prokázané důsledky protiepidemických opatření na život dospělých ve věku 26 až 65 let v oblasti volného času považuji zejména prokázaný úbytek těchto aktivit, dále průkaz, že na tyto skutečnosti nemá vliv věk, pohlaví a povolání. Velmi znepokojuje jsou také prokázaná zjištění, že aktivní trávení volného času výzkumného vzorku bylo zaměřeno v majoritní míře za pasivnější formu trávení volného času. Naopak za příznivé zjištění považuji, ač to na

počátku platnosti restriktivních opatření nevypadalo, že po roce se převážná většina výzkumného vzorku, a analogicky i celá naše společnost, věnuje více vlastní rodině, či přesněji – tráví se svoji rodinou více času.

V kontextu provedených zjištění by tato práce mohla být základem pro podrobnější rozpracování, například při zúžení výzkumného vzorku na užší věkovou skupinu či vymezení konkrétního regionu provedení výzkumného šetření. Prokázaná zjištění pak v neposlední řadě mohou být také návodem, kam v následujících měsících či letech směřovat a jak důsledky absence volnočasových aktivit dospělých v době pandemie eliminovat. Zejména s ohledem na sociální hlediska, která by jistě také zasloužila podrobnější zkoumání, zdravotní hlediska v oblasti fyzické i psychické a neposlední řadě by mohla práce být cenným přínosem při tvorbě protiepidemických opatření či jejich změny.

Seznam použité literatury a zdrojů

- DUFFKOVÁ, Jana, Lukáš URBAN a Josef DUBSKÝ, 2008. Sociologie životního stylu. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk. ISBN 978-80-7380-123-6
- GAVORA, Peter, 1996. Výzkumné metody v pedagogice 1. vyd. Brno : Paido. ISBN 80-85931-15-X
- HELUS, Zdeněk, 2015. Sociální psychologie pro pedagogy. 2., přeprac. a dopl. vyd. Praha: Grada. ISBN 978-80-247-4674-6
- HOFBAUER, Břetislav, 2004. Děti, mládež a volný čas. 1.vyd. Praha: Portál. ISBN 80-7178-927-5
- HOŘEJŠÍ, Václav a Jiřina BARTUŇKOVÁ, 2005. Základy imunologie. Vyd. 3. Praha: Triton. ISBN 80-725-4686-4.
- CHRÁSKA, Miroslav, 2007. Metody pedagogického výzkumu: základy kvantitativního výzkumu. Praha: Grada. ISBN 978-80-247-1369-4
- JANDOUREK, Jan, 2007. Sociologický slovník. Vyd. 2. Praha: Portál. ISBN 978- 80-7367-269-0
- JEDLIČKA, Richard, 2015. Poruchy socializace u dětí a dospívajících: prevence životních selhání a krizová intervence. Praha: Grada. ISBN 978-80-247-5447-5
- KAVANOVÁ, Alica a Štefan CHUDÝ, 2005. Výchova a volný čas: vybrané kapitoly z pedagogiky volného času. Zlín: Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně. ISBN 80-7318-266-1
- KOHOUTEK, Rudolf, 2006. Úvod do psychologie: psychologie osobnosti a zdraví žáka. Brno: Masarykova univerzita. ISBN 80-210-4077-7
- KUBAL, Michal a Vojtěch GIBIŠ, 2020. Pandemie. Praha: Kniha Zlín. IN. ISBN 978-807-6620-476
- KRAUS, Blahoslav. Sociální aspekty výchovy. Hradec Králové: Gaudeamus, 1999. ISBN 80-7041- 135-X
- NAKONEČNÝ, Milan, 2012. Emoce. Praha: Triton. ISBN 978-80-7387-614-2

- PALÁN, Zdeněk, 1997. Výkladový slovník vzdělávání dospělých. Praha: DAHA. ISBN 80-902232-1-4
- PÁVKOVÁ, Jiřina, 2002. Pedagogika volného času. Vyd. 3., aktualiz. Praha: Portál. ISBN 80-7178-711-6
- POLÁČKOVÁ ŠOLCOVÁ, Iva, 2018. Emoce: regulace a vývoj v průběhu života: funkce a zákonitosti emocí, sociální a kulturní souvislosti, měření emocí. Praha: Grada. ISBN 978-80-247-5128-3
- PROCHÁZKA, Miroslav, 2012. Sociální pedagogika. Praha: Grada Publishing, a.s.. ISBN 978-80-247-3470-5.
- PROCHÁZKOVÁ, Dana, 2005. Řízení bezpečnosti, krizové řízení a plánování, ochrana kritické infrastruktury. Praha: Regionservis. ISBN 80-239-4452-5
- PROKOP, Jiří, 2001. Sociologie výchovy a školy. Liberec: Technická univerzita v Liberci. Fakulta pedagogická. Katedra pedagogiky a psychologie. ISBN 80-7083-535-4
- PRŮCHA, Jan, Eliška WALTEROVÁ a Jiří Mareš. 2013. Pedagogický slovník. 7., aktualiz. a rozšiř. vyd. Praha: Portál. ISBN 978-80-262-0403-9
- ŘÍČAN, Pavel 2010. Psychologie osobnosti: obor v pohybu. 6. rev. a dopl. vyd. Praha: Grada Publishing. ISBN 978-80-247-3133-9
- SMÉKAL, Vladimír a Mojmír VÁŽANSKÝ, 1995. Základy pedagogiky volného času. Brno : Paido. ISBN 80-9001737-9-9.
- ŠERÁK, Michal, 2009. Zájmové vzdělávání dospělých. Vyd. 1. Praha: Portál. ISBN 978-80-7367-551-6
- VÁGNEROVÁ, Marie, 2010. Psychologie osobnosti. Praha: Karolinum. ISBN 978-80-246-1832-6
- VIČAR, Dušan a Radim VIČAR. Vybrané aspekty práva bezpečnosti a obrany České republiky. Vyd. 1. Zlín: Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně , 2013, 103 s. ISBN 978-80-7454-279-4

Elektronické zdroje

AHN, D. G., SHIN, H., KIM, M., LEE, S., KIM, H., MYOUNG, J., KIM, B., KIM, S. 2020. Current Status of Epidemiology, Diagnosis, Therapeutics, and Vaccines for Novel Coronavirus Disease 2019 (COVID-19). *Journal of Microbiology and Biotechnology* [online]. 30(3), 313-324 [cit. 2021-05-13]. ISSN 1017-7825. Dostupné z: doi: 10.4014/jmb.2003.03011

AWASTHI, A., VISHWAS, S., CORRIE, L., RAJESH, K., RUBIYA, K., JASKIRAN, K., RAJAN, K., ARYA K.R., GULATI, M., KUMAR, B., SINGH, S. K., PANDEY, N. K., WADHWA, S., KUMAR, P., KAPOOR, B., GUPTA, R. K., KUMAR, A. 2020. Outbreak of novel corona virus disease (COVID-19): Antecedence and aftermath. *European Journal of Pharmacology* [online]. 884, 1-14 [cit. 2021-02-13]. ISSN 00142999. Dostupné z: doi: 10.1016/j.ejphar.2020.173381.

About ECDC. [online]. Copyright © European Centre for Disease Prevention and Control [cit. 10.06.2021]. Dostupné z: <https://www.ecdc.europa.eu/en/about-ecdc>

BACH, Tomáš. Psychosociální faktory ovlivňující podobu volného času současné středoškolské mládeže [online]. České Budějovice, 2018 [cit. 2021-07-02]. Dostupné z: <https://theses.cz/id/78pecq/>. Diplomová práce. Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích, Teologická fakulta. Vedoucí práce RSDr. Ján Mišovič, CSc.

BARTOŠÍKOVÁ, Martina. Volný čas jako andragogická kategorie [online]. Olomouc, 2013 [cit. 2021-06-02]. Dostupné z: <https://theses.cz/id/8pvuyg/>. Bakalářská práce. Univerzita Palackého v Olomouci, Filozofická fakulta. Vedoucí práce Mgr. Jitka Hanáčková.

"Covidový" rok. Váhání vlády, změny strategie. Zmapovali jsme, proč je Česko v krizi - Aktuálně.cz. Zprávy - Aktuálně.cz [online]. Copyright © [cit. 25.06.2021]. Dostupné z: <https://zpravy.aktualne.cz/domaci/casova-osa-covid/r~fd4c3f7e0ec511eb9d470cc47ab5f122/>

ČESKO. Vyhláška č. 74/2005 Sb., o zájmovém vzdělávání. In: *Zákony pro lidi.cz* [online]. [cit. 7. 5. 2021]. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2005-74>

DAVIES, Anna et al., 2013. Testing the Efficacy of Homemade Masks: Would They Protect in an Influenza Pandemic? *Disaster Medicine and Public Health Preparedness*. 7(4), 413- 418. ISSN 1935-7893. Dostupné z: doi:10.1017/dmp.2013.43

FRIEDMAN, Eric et al., 2020. Transitioning Out of the Coronavirus Lockdown: A Framework for Evaluating Zone-Based Social Distancing. *Frontiers in Public Health*. 8. ISSN 2296-2565. Dostupné z: [doi:10.3389/fpubh.2020.00266](https://doi.org/10.3389/fpubh.2020.00266)

HENSSLER, Jonathan et al., 2021. Mental health effects of infection containment strategies: quarantine and isolation—a systematic review and meta-analysis. *European Archives of Psychiatry and Clinical Neuroscience*. 271(2), 223-234. ISSN 0940-1334. Dostupné z: [doi:10.1007/s00406-020-01196-x](https://doi.org/10.1007/s00406-020-01196-x)

Hodnocení reakce a připravenosti státu a jeho institucí na epidemii COVID-19 - Naše společnost - září 2020 - Centrum pro výzkum veřejného mínění. [online]. Copyright © [cit. 02.06.2021]. Dostupné z: <https://cvvm.soc.cas.cz/cz/tiskove-zpravy/politicke/institute-a-politici/5299-hodnoceni-reakce-a-pripravenosti-statu-a-jeho-instituci-na-epidemii-covid-19-nase-spolecnost-zari-2020>

Iva Holmerová: Opatření jsou na místě. Ale styl komunikace je vojenský dril a zastrašování | Dvojka. Český rozhlas Dvojka [online]. Copyright © 1997 [cit. 02.06.2021]. Dostupné z: <https://dvojka.rozhlas.cz/iva-holmerova-opatreni-jsou-na-miste-ale-styl-komunikace-je-vojensky-dril-a-8335782>

HROCHOVÁ, Karolína. Vliv fyzické aktivity na psychickou a fyzickou stránku člověka během pandemie COVID-19 [online]. Olomouc, 2021 [cit. 2021-07-02]. Dostupné z: <https://theses.cz/id/qz7o5u/>. Diplomová práce. Univerzita Palackého v Olomouci, Fakulta zdravotnických věd. Vedoucí práce Mgr. Jiří Stacho.

Jak se daří závodníkům a trenérům v AK Olomouc?. Oficiální stránka: Český svaz aerobiku a fitness FISAF.cz [online]. Dostupné z: <https://fisaf.cz/ak-olomouc-pred-kameru-si-sedne-kocka-takze-vidim-pouze-kocku-olizujici-obrazovku/>

KELLY, Heath, 2011. The classical definition of a pandemic is not elusive. *Bulletin of the World Health Organization*. 89(7), 540-541. ISSN 0042-9686. Dostupné z: [doi:10.2471/BLT.11.088815](https://doi.org/10.2471/BLT.11.088815)

Krizové stavy, 2020. Hasičský záchranný sbor České republiky [online]. Praha: Generální ředitelství Hasičského záchranného sboru ČR [cit. 2021-04-26]. Dostupné z: <https://www.hzscr.cz/clanek/web-krizove-rizeni-a-cnp-krizove-stavy-krizove-stavy.aspx>

O nás | Hnutí DUHA. Hnutí DUHA | Friends of the Earth Czech Republic [online]. Copyright © 2016 Hnutí DUHA [cit. 02.06.2021]. Dostupné z: <https://hnutiduha.cz/o-nas>

Koronavirus v Česku: Jak šel čas s nákazou od 1. března 2020 - CNN Prima NEWS. Nejaktuálnější zprávy z domova i ze světa - CNN Prima NEWS [online]. Copyright © FTV Prima 2003 [cit. 24.06.2021]. Dostupné z: <https://cnn.iprima.cz/prehledne-jak-sel-cas-s-koronavirem-v-cesku-pripomente-si-s-nami-prelomove-udalosti-roku-2020-15346>

KNOTOVÁ, Dana, 2006. Neformální zájmové vzdělávání dospělých ve volném čase. In: RABUŠICOVÁ, Milada, 2006. Sborník prací Filozofické fakulty brněnské univerzity U 11(2006). Brno: Masarykova univerzita, s. 67-77. ISSN 1211-6971

KRŠKOVÁ, Veronika. Vliv volnočasových aktivit na výskyt rizikového chování žáků 2. stupně základní školy [online]. Olomouc, 2021 [cit. 2021-07-02]. Dostupné z: <https://theses.cz/id/lqex0o/>. Diplomová práce. Univerzita Palackého v Olomouci, Pedagogická fakulta. Vedoucí práce Mgr. Tereza Buchtová, Ph.D.

Major Epidemics of the Modern Era, 2020. Cfc [online]. Washington, DC: Council on Foreign Relations [cit. 2021-02-23]. Dostupné z: <https://www.cfr.org/timeline/majorepidemics-modern-era>

MV-Generální ředitelství HZS ČR. (2018). Katalogový soubor typové činnosti STČ - 16A/IZS: Mimořádná událost s podezřením na výskyt vysoce nakažlivé nemoci ve zdravotnickém zařízení nebo v ostatních prostorech. (11. 10. 2020). Dostupné z <https://webcache.googleusercontent.com/search?q=cache:cLkiOtzozZ4J:https://www.hzscr.cz/soubor/stc-16a-izs-mimoradna-udalost-s-podezrenim-na-vyskyt-vysocenakazlivenemoci-ve-zdravotnickem-zarizeni-nebo-v-ostatnich-prostorechpdf.aspx+%&cd=1&hl=cs&ct=clnk&gl=cz>

MZČR, 2011. Pandemický plán ČR. Ministerstvo zdravotnictví České republiky [online]. Praha: Ministerstvo zdravotnictví České republiky [cit. 2021-03-17]. Dostupné z: <https://www.mzcr.cz/wpcontent/uploads/wepub/5520/14546/Pandemick%C3%BD%20pl%C3%A1n%20%C4%8C%20R.pdf>

NÁRODNÍ ZDRAVOTNICKÝ INFORMAČNÍ PORTÁL. 2021. COVID-19: diagnóza a léčba. In: NZIP [online]. 9. 3. 2021 [cit. 2021-06-14]. Dostupné z: <https://www.nzip.cz/clanek/1070-covid-19-diagnoza-a-lecba>

Peková: V létě zůstaňte v Česku, ať nedovezete koronavirus z ciziny - Seznam Zprávy. Seznam Zprávy [online]. Copyright © 1996 [cit. 13.07.2020]. Dostupné z: <https://www.seznamzpravy.cz/clanek/geneticka-pekova-at-skonci-manipulovani-davem-opatrnost-je-prehnana-109171>

PETERKOVÁ, Klára. Změna životního stylu v důsledku pandemie COVID-19 z pohledu studentů sociální pedagogiky [online]. Zlín, 2021 [cit. 2021-07-02]. Dostupné z: <https://theses.cz/id/tgnww6/>. Bakalářská práce. Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně, Fakulta humanitních studií. Vedoucí práce Mgr. Eva Šalenová

Rezortní instituce - mkcr.cz. Ministerstvo kultury České republiky [online]. Dostupné z: <https://www.mkcr.cz/rezortni-instituce-76.html>

Rozhovor: Vendula Zahumenská – k ústavnosti vyhlášení nouzového stavu | Právní prostor. Právní prostor | Informační web nejen pro právníky [online]. Copyright © 1999 [cit. 02.06.2021]. Dostupné z: <https://www.pravniprostor.cz/clanky/ustavni-pravo/rozhovor-vendula-zahumenska-k-ustavnosti-vyhlaseni-nouzoveho-stavuSZÚ> [online]. Copyright © [cit. 20.04.2021]. Dostupné z: http://www.szu.cz/uploads/Epidemiologie/Coronavirus/Zakladni_info/zakladni_informace_covid_19_7_aktualizace_09_03_2021_2.pdf

SPÁČILOVÁ, Martina. Zájmové vzdělávání dospělých [online]. Olomouc, 2012 [cit. 2021-07-02]. Dostupné z: <https://theses.cz/id/mv0v8h/>. Diplomová práce. Univerzita Palackého v Olomouci, Pedagogická fakulta. Vedoucí práce Doc. PhDr. Iveta Bednaříková, Ph.D.

TUREK, Ondřej. Problematika Covid-19 v České republice a vybraných státech Evropy [online]. Zlín, 2021 [cit. 2021-07-02]. Dostupné z: <https://theses.cz/id/5in0lq/>. Diplomová práce. Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně, Fakulta logistiky a krizového řízení. Vedoucí práce doc. Ing. Jaromír Novák, CSc.

Úvodní stránka - Portál Aplikace ODok [online]. Copyright ©J [cit. 11.06.2021]. Dostupné z: <https://apps.odok.cz/attachment/-/down/IHOABMNHPSV>

Úvodní stránka | Rekonstrukce státu [online]. Copyright © [cit. 02.06.2021]. Dostupné z: <https://www.rekonstrukcestatu.cz/download/OhDEWg/nezhasinat-7-prehled-vyznamnych-zasahu-vlady-do-prav-a-svobod-behem-koronavirove-krize.pdf>

VLÁDA ČESKÉ REPUBLIKY. 2021. Nouzový stav a mimořádná opatření – co aktuálně platí. In: Vláda České Republiky [online]. 15. 3. 2021 [cit. 2021-03-15]. Dostupné z: https://www.vlada.cz/cz/epidemie-koronaviru/duleziteinformace/nouzovy-stav-a-mimoradna-opatreni-_co-aktualne-plati-180234/

VLASÁK, Václav. Volný čas a jeho vliv na výchovu mládeže [online]. Zlín, 2008 [cit. 2021-07-02]. Dostupné z: <https://theses.cz/id/0ahrzk/>. Bakalářská práce. Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně, Fakulta humanitních studií. Vedoucí práce Mgr. František Šnitr.

WHO – World Health Organization [online]. [cit. 20.04.2021] Dostupné z: <https://www.who.int/publications-detail/laboratory-testing-for-2019-novel-coronavirusinsuspected-human-cases-20200117>

Seznam grafů

- Graf č. 1: Příznaky onemocnění COVID-19
- Graf č. 2: Prezentace odpovědí na položku č. 4.
- Graf č. 3: Prezentace odpovědí na položku č. 5.
- Graf č. 4: Prezentace odpovědí na položku č. 1.
- Graf č. 5: Prezentace odpovědí na položku č. 2.
- Graf č. 6: Prezentace odpovědí na položku č. 3.
- Graf č. 7: Prezentace odpovědí na položku č. 12.
- Graf č. 8: Prezentace odpovědí na položku č. 6.
- Graf č. 9: Prezentace odpovědí na položku č. 7.
- Graf č. 10: Prezentace odpovědí na položku č. 14.
- Graf č. 11: Prezentace odpovědí na položku č. 15.
- Graf č. 12: Prezentace odpovědí na položku č. 16.
- Graf č. 13: Prezentace odpovědí na položku č. 8.
- Graf č. 14: Prezentace odpovědí na položku č. 9.

Seznam tabulek

Tabulka 1: Historický přehled

Tabulka č. 2: Vliv některých opatření na volnočasové aktivity

Tabulka č. 3: Přehled četnosti pohlaví výzkumného souboru

Tabulka č. 4: Přehled četnosti věkových skupin respondentů výzkumného souboru

Tabulka č. 5: Přehled četnosti skupin povolání respondentů výzkumného souboru

Tabulka č. 6: Přehled četnosti odpovědí na položku č. 4

Tabulka č. 7: Přehled četnosti odpovědí na položku č. 5

Tabulka č. 8: Přehled četnosti odpovědí na položku č. 1

Tabulka č. 9: Přehled četnosti odpovědí na položku č. 2

Tabulka č. 10: Přehled četnosti odpovědí na položku č. 3

Tabulka č. 11: Přehled četnosti odpovědí na položku č. 12

Tabulka č. 12: Kontingenční tabulka závislosti věku na změně preferencí

Tabulka č. 13: Výpočet testového kritéria chí-kvadrát pro kontingenční tabulku č.12

Tabulka č. 14: Přehled četnosti odpovědí na položku č. 6

Tabulka č. 15: Přehled četnosti odpovědí na položku č. 7

Tabulka č. 16: Přehled četnosti odpovědí na položku č. 14

Tabulka č. 17: Přehled četnosti odpovědí na položku č. 15

Tabulka č. 18: Přehled četnosti odpovědí na položku č. 16

Tabulka č. 19: Přehled četnosti odpovědí na položku č. 8

Tabulka č. 20: Přehled četnosti odpovědí na položku č. 9

Seznam obrázků

Obrázek č. 1: Krizové stavy v České republice

Obrázek č. 2: Maslowova pyramida potřeb

Obrázek č. 3: Hodnocení připravenosti státu na epidemii COVID-19

Seznam zkratk

aj. a jiné

apod. a podobně

atd. a tak dále

např. například

tzn. to znamená

tzv. tak zvaný

COVID-19 onemocnění způsobené novým typem koronaviru

ČR Česká republika

MŠMT Ministerstvo školství mládeže a tělovýchovy

WHO Světová zdravotnická organizace

Příloha č. 1

Znění výzkumného nástroje (dotazníku):

- 1) Uveďte svůj věk
 - a) 26 - 35 let
 - b) 36 - 50 let
 - c) 50 - 65 let

- 2) Uveďte Vaše pohlaví:
 - a) muž
 - b) žena

- 3) Zařadte Vaše povolání:
 - a) převážně manuální nebo vysoce aktivní pracovní činnost
 - b) běžná (pohybově průměrná) pracovní činnost
 - c) převážně intelektuální činnost, sedavé zaměstnání nebo bez zaměstnání

- 4) Označte Vaši hlavní oblast volnočasové aktivity, které se věnujete nebo věnoval/a před pandemií:
 - a) sport
 - b) kultura
 - c) cestování
 - d) nakupování
 - e) tvůrčí činnost (malování, tvoření,)
 - f) neaktivní pobyt v přírodě
 - g) věnování času rodině
 - h) pasivní aktivity (sledování TV, surfování na internetu včetně on-line nakupování, sociální sítě, poslech, koníčky bez významné pohybové aktivity)

i) jiná zde neuvedená

5) Před pandemií jsem se své hlavní volnočasové aktivitě věnoval/a:

a) do 2 h týdně

b) 2 až 4 h týdně

c) více než 4 hodiny týdně

6) Po roce platnosti protiepidemických opatření jsem se své hlavní volnočasové aktivitě věnoval/a:

a) do 2 h týdně

b) 2 až 4 h týdně

c) více než 4 hodiny týdně

7) Zavedením protiepidemických opatření jsem svoji hlavní volnočasovou aktivitu

a) zcela přestal vykonávat

b) zaměnil/a za jinou

c) pouze omezil její četnost

d) nevnímám dopady protiepidemických opatření na moji volnočasovou aktivitu

8) V případě, že jste odpověděl/a na předchozí otázku „b) zaměnil/a za jinou“, uveďte za jakou:

a) sport

b) kultura

c) cestování

d) nakupování

e) tvůrčí činnost (malování, tvoření,)

f) neaktivní pobyt v přírodě

g) věnování času rodině

h) pasivní aktivity (sledování TV, surfování na internetu včetně on-line nakupování, sociální sítě, poslech, koníčky bez významné pohybové či kreativní aktivity)

i) jinou zde neuvedenou

9) Změny v trávení mého volného času po roce platnosti protiepidemických opatření vnímám:

a) pozitivně

b) negativně

c) neutrálně

10) Co subjektivně považujete za zásadní pozitivní změnu v oblasti trávení Vašeho volného času mezi dobou před pandemií a po roce platnosti protiepidemických opatření?

(napište, prosím, první myšlenku, která Vás napadne)

.....
.....

11) Co subjektivně považujete za zásadní negativní změnu v oblasti trávení Vašeho volného času mezi dobou před pandemií a po roce platnosti protiepidemických opatření?

(opět napište, prosím, první myšlenku, která Vás napadne)

.....
.....

12) Po roce platnosti protiepidemických opatření jsem svoji hlavní volnočasovou aktivitu:

a) zcela přestal vykonávat

b) zaměnil/a za jinou

c) pouze omezil její četnost

d) nevnímám dopady protiepidemických opatření na moji volnočasovou aktivitu po roce platnosti

13) V případě, že jste odpověděl/a na předchozí otázku „b) zaměnil/a za jinou“, uveďte za jakou:

- a) sport
- b) kultura
- c) cestování
- d) nakupování
- e) tvůrčí činnost (malování, tvoření,)
- f) neaktivní pobyt v přírodě
- g) věnování času rodině
- h) pasivní aktivity (sledování TV, surfování na internetu včetně on-line nakupování, sociální sítě, poslech, koníčky bez významné pohybové či kreativní aktivity)
- i) jinou zde neuvedenou

14) Po roce platnosti protiepidemických opatření trávím více času na čerstvém vzduchu:

- a) ANO
- b) NE

15) Po roce platnosti protiepidemických opatření trávím více času s rodinou:

- a) ANO
- b) NE

16) Po roce platnosti protiepidemických opatření trávím více času pasivní aktivitou (sledování TV, surfování na internetu včetně on-line nakupování, sociální sítě, poslech, koníčky bez významné pohybové či kreativní aktivity):

- a) ANO
- b) NE

Příloha č. 2

KRITICKÉ HODNOTY TESTOVÉHO KRITÉRIA CHÍ-KVADRÁT

Stupně volnosti	Hladina významnosti	
	0,050	0,010
1	3,841	6,635
2	5,991	9,210
3	7,815	11,341
4	9,488	13,277
5	11,070	15,086
6	12,592	16,812
7	14,067	18,475
8	15,507	20,090
9	16,919	21,666
10	18,307	23,209
11	19,675	24,725
12	21,026	26,217
13	22,362	27,688
14	23,685	29,141
15	24,996	30,578
16	26,296	32,000
17	27,587	33,409
18	28,868	34,805
19	30,144	36,191
20	31,410	37,576
21	32,671	38,932
22	33,924	40,289
23	35,172	41,638
24	36,415	42,980
25	37,652	44,314
26	38,885	45,642
27	40,113	46,963
28	41,337	48,278
29	42,557	49,588
30	43,773	50,892